

ONZE

49e jaargang no. 10, oktober 1988

VOGELS

maandblad van de nederlandse bond van vogelliefhebbers

ONZE

MAANDBLAD VAN DE NEDERLANDSE

BONDSBUREAU

Aletta Jacobsstraat 4, Postbus 74,
4600 AB Bergen op Zoom,
bank AMRO rek.nr.: 46.89.59.262.
gironummer 1148324, telefoon 01640 - 3 50 07.
Geopend 08.00 tot 12.00 uur en van 13.00 tot 17.00 uur.
's Zaterdags gesloten.

ERELEDEN

A.L. van Liempd (erevoorz.), W. Beckman,
A. Dommerholt, J. Forsten, J.J. Krol, E.J. Lensink,
W.C. Oonk, Joh. M. van Pelt, A.F. Smit, Jos van de Walle
en E.M. Wessels.

DAGELIJKS BESTUUR

Voorzitter: W.J. Mulder, Verwerstraat 39,
7415 RZ Deventer, telefoon (05700) 2 36 48.
Secretaris: H. de Geus, Amersfoortsestraat 71,
3772 CH Barneveld, telefoon (03420) 1 61 60.
Penningmeester: J. van Splunter, Vijverberg Zuid 44,
4621 AT Bergen op Zoom, telefoon (01640) 3 46 63.
2e Voorzitter: D.J. van der Molen, Gentiaan 5,
7721 HA Dalfsen, telefoon (05293) 12 57.
Commissaris: M.N.Th. Brouwer, Wouwseweg 5a,
4661 VM Halsteren, telefoon (01641) 33 26.

DISTRICTSVOORZITTERS (leden bondsbestuur)

District Groningen: J.W.B. Robbe, A-Kade 19,
9581 AH Musselkanaal, telefoon (05994) 1 63 41.
District Friesland: H. Suichies, Ruusbroeckstraat 28,
8913 HN Leeuwarden, telefoon (058) 15 16 92.
District Drenthe: J.H. Heijnen, W. Grolstraat 126,
7826 EL Barger Oosterveld, telefoon (05910) 2 54 20.
District Overijssel: A.M. van Rijn, Pr. Margrietstraat 41,
7481 GG Haaksbergen, telefoon (05427) 1 30 06.
District Gelderland: P. Vierhuis, Veldkersmeen 22,
3844 RB Harderwijk, telefoon (03410) 1 60 68.
District Utrecht: C. van Lunteren, Vlasoord 13,
3991 XC Houten, telefoon (03403) 7 26 08.
District Noord-Holland: G.F. Huner,
Bickerstraat 60, 1701 EG Heerhugowaard,
telefoon (02207) 1 13 98.
District Zuid-Holland: G.C. Goedschalk,
Akeleistraat 148, 2565 PC Den Haag,
telefoon (070) 68 16 70.
District Zeeland: T.J. Udo. Slotstr. 5, 4421 EL Kapelle,
telefoon (01102) 4 15 22.
District West Noord-Brabant: J.C.W. Luijsterburg,
Nieuweweg 23, 4631 TC Hoogerheide,
telefoon (01646) 1 31 17.
District Oost Noord-Brabant: A.H. Meesterburrie,
Kasteel Traverse 198, 5701 NR Helmond,
telefoon (04920) 2 56 09.
District Limburg: H.J. Nooijen, Reigerstraat 29,
5932 VX Tegelen, telefoon (077) 73 34 58.

SECRETARIATEN TECHNISCHE COMMISSIES

Kleur-, vorm- en postuurkanaries:
H.K. v.d. Wal, Mozartstraat 4, 8916 HC Leeuwarden,
telefoon (058) 13 46 55.
Tropen, parkieten etc.:
P.J.F. Klören, Meidoornweg 10, 3768 CN Soest,
telefoon (02155) 1 53 01.
Zangkanaries:
W.J. Vermeij, Leppa 36, 9204 JE Drachten,
telefoon (05120) 1 72 42.

LIDMAATSCHAP

Zij die in **Nederland** woonachtig zijn en lid wensen te worden van de NBvV, wende zich tot de secretaris van een in de plaats van inwoning gevestigde afdeling. Naam en adres worden gaarne door het bondsbureau verstrekt.

Zij die in het **buitenland** woonachtig zijn, kunnen verspreid lid worden door overmaking van het hieronder genoemde bedrag.

België: Bfr. 650,-, bij vooruitbetaling op onze postrekening nr. 000-0156074-01, bij het bestuur der postcheck te Brussel 1.

Overige landen: Hfl. 45,- bij vooruitbetaling per internationale postwissel aan het bondsbureau NBvV. Indien men het maandblad per luchtpost wil ontvangen, wordt een extra tarief volgens PTT-kosten berekend. Alle tarieven gelden per kalenderjaar.

SPECIAALCLUBS

Het lidmaatschap van de speciaalclubs is voorbehouden aan hen die reeds lid van de NBvV zijn. Voor verdere inlichtingen c.q. opgave lidmaatschap, wendt men zich uitsluitend tot onderstaande secretariaten.

Europese vogels en hun hybriden

J. Broere, Jongbloedln, 31,
3769 BP Soesterberg, telefoon (03463) 19 76.
Contributie f 25,- per jaar, entree f 5,-.

Gras- en Grote parkieten

B. Kerseboom, Piet Heinlaan 9,
3951 CP Maarn, (03432) 20 83.
Entree f 5,-.

Insecten- en vruchtenetende vogels

W.J. Velt, Vierspan 12,
3161 SL Rhooen telefoon 01890-16658.
Contributie f 25,- per jaar, entree f 5,-.

Japanse meeuwen

L. van Santen-Bergmaier, Mandenmakerslaan 31,
3454 DB De Meern, telefoon (03406) 6 37 11.
Contributie f 17,50 per jaar, entree f 5,-.

Vorm- en Postuurkanaries

G.J.S. Nijhuis, Wilderinkstr. 31,
7555 DS Hengelo, telefoon 074-91 17 03.
Contributie f 25,- per jaar, entree f 5,-.

Zebravinken

D.J. Elzinga, Hunzedal 73,
9531 GD Borger, telefoon (05998) 3 50 65.
Contributie f 25,- per jaar, entree f 5,-.

ABONNEMENTEN

Losse abonnementen op het maandblad f 33,50 per kalenderjaar. Overmaking bij vooruitbetaling op giro 1148324 t.n.v. NBvV en onder vermelding abonnement OV. Reeds verschenen nummers van een jaargang worden nagezonden en vervolgens elke maand tot en met december.

VOGELS

ISSN 0030-3224

ND VAN VOGELLIEFHEBBERS (OPLAGE 50.000)

REDACTIE

C.E. van Berkel
Chr. Walraven

Redactieadres: Postbus 74, 4600 AB Bergen op Zoom

VERANTWOORDELIJKHEID

De uitgever van dit blad, de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, is niet verantwoordelijk voor de inhoud van hierin opgenomen advertenties en erkent geen enkele verplichting tot opnemen van aangeboden advertenties.

De auteurs blijven verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen. Door publikatie neemt de uitgever geen enkele verantwoordelijkheid op zich. Het zonder schriftelijke toestemming overnemen van artikelen of gedeelten daarvan is verboden.

ADVERTENTIES

Voor advertenties – ook die van leden en abonnees – met een zakelijk karakter, zijn tarieven en verdere inlichtingen verkrijgbaar bij het Bondsbureau van de NBvV. Kleine annonces, voor afdelingen, leden en abonnees op 'Onze Vogels', van zuivere particuliere aard zie onder 'Vraag en Aanbod'.

Vragen over?

WATERSLAGERS aan: H. Warmerdam, V.d. Duijn van Maasdamlaan 45, 2181 XB Hillegom.

HARZERS aan: M.A. Paans, Mc. Mackaystr. 5, 3142 TE Waalwijk.

KLEURKANARIES aan: J.A. Barsch, H. Dunantlaan 173, 7312 AZ Apeldoorn.

VORM- EN POSTUURKANARIES aan: J. Kuiper, N. Marisstr. 2, 2282 SP Rijswijk.

EUROPESE VOGELS (WILDZANG) EN HUN BASTAARDEN, GROTE PARKIETEN EN

AGAPORNIDEN aan: D.A. Duvis, St. Josephstraat 46, 1847 SG Teteringen.

ZEBRAVINKEN, JAPANSE MEEUWEN EN HUN

BASTAARDEN aan: C. van Elven, Van N. van Eemnesln. 7, 3384 EA Wilhelminaoord.

TROPISCHE VOGELS EN HUN BASTAARDEN aan: V. Schuurhuis, Drecht 23, 8032 CH Zwolle.

VRUCHTEN- EN INSECTENETERS aan: G.M. Essenberg, Van Beethovenln. 213, 3144 AE Maassluis.

GRASPARKIETEN aan: S. Harkema, Prov.weg 29a, 3677 PA Heiligerlee.

Postzegels voor antwoord bijsluiten.

Geen retourporti, dan ook geen antwoord!

Deze regel geldt ook voor vragen aan auteurs etc.

De Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is ingeschreven in het verenigingsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Breda, onder nummer /-280824.

Het volgende nummer wordt ter post bezorgd op 21 november 1988.

IN DIT NUMMER

Brown rosella	pag. 436
De gouldamadine	438
Baardvogels	439
De Elegantparkiet	441
Onze Harzervogels	442
U kunt zelf een eendenvijver maken	445
Een staaltje grasparkieten	448
Kleurkanaries	448
Prostitutie bij vogels	450
De kastanjekop grondlijster	451
Geslaagde kweek met de tuiparkiet	452
Wilt u keurmeester worden bij de NBvV	454
Hart voor een jonge flamingo	454
De Europese tortel en de Oosterse tortel	455
Musleeuweriken	456
Bondskampioenschappen	I
37e COM-Tentoonstelling te Parijs	IV
Inschrijfformulier NBvV bondskampioen	V
Inschrijfformulier Verkoopklasse Vogel '89	VII
Volière van de maand	458
Alle zand is geen volièr zand	459
Zwartband gaailijster	460
Voor Indische spreeuw	461
De Zwartkop	464
Een gewaarschuwd man	466
Grote Teunisbloem	476

IN DIT NUMMER ADVERTEREN

Hope Farms	pag. 444
Esvé, Vogelhuis Kloeg, Wovo, Animali	462
Vogel T. Speciaal, Diergaarde Blijdorp, Aves product	463
Gehu, Holland Diervoeders	465
Vraag en Aanbod, Fauna	470
Vogelshow "De Nachtegaal	471
Boskoopse vogelmarkt,	472
Blankestijn's Pet Farm B.V., H. Dijks, C&D	473
Vogelhandel Rein van de Veen, Nationale Show	
Parkieten Sociteit '88	474
Fauna	475
C&D	476
Van Keulen	477
K.B.O.F. De witte spreeuwen, V.o.f. Ouwehand,	
Rien Zegers	478
NBvV Service	479
NBvV Boekenservice	480
NBvV Kalender 1989, J. Heesakkers	IV
Witte molen, Rotol Holland BV	VI
STT, Wolro, M. Borgstein, Fauna, G.J. van Gelder	VIII

Foto voorplaat: Brown rosella

Foto: C. Scholtz

Ontwerp en druk: Steens Schiedam b.v.

Postbus 59, 3100 AB Schiedam – Telefoon (010) 462 29 22

BROWN ROSELLA

De Brown rosella, *Platycercus venustus*, heeft geen ondersoorten en is van oorsprong gedomicileerd in Noordwest en Noord Australië waar een tropisch klimaat heerst met een gemiddelde dagtemperatuur van ongeveer 29°C. Het zijn bewoners van open bosgebieden in de nabijheid van rivieren en wateren. Ze zijn min of meer nomadisch, blijven niet op een vaste plaats maar trekken rond.

De voeding bestaat uit graszaden en zaden van wilde planten, struiken en bomen. Ook nemen ze vruchten op. Dr. Klaus Immelmann zegt dat niet helemaal bekend is of ze ook insecten opnemen, maar inmiddels is al wel gebleken dat ze verschillende keversoorten verorberen. Hun lengte is ongeveer 28 cm. Man en pop zijn gelijk van kleur en ook wat de kop- en snavelgrootte betreft is er meestal nauwelijks enig verschil tussen beide. Het is dus erg moeilijk om aan de hand van hun uiterlijke verschijningsvorm een paartje samen te stellen. Daarbij komt nog dat er een grote variatie aan verschijningsvormen bestaat. Nestelen doen ze in holten van dikke takken, vrij hoog in de bomen en altijd in de buurt van water. Het legsel bestaat uit gemiddeld 2-3 eieren hetgeen aanmerkelijk kleiner is dan de legfels van de overige rosella's. Ze komen in hun woongebied niet in grote getale voor. De broedperiode valt in de regentijd, van december tot februari. Alleen de pop broedt en de broedduur bedraagt ongeveer 20 dagen. Zij wordt door de man met regelmaat op het nest gevoerd en dat blijft hij ook doen als de eieren al zijn uitgekomen. Op een leeftijd van ongeveer 5 weken vliegen de jongen uit en worden dan nog enige tijd door de oudivogels van voed-

sel voorzien. In hun jeugdkleed hebben de jongen veel weg van volwassen vogel alleen zijn ze matter van kleur en hee vaak komt het voor dat die jongen op de kop enkele rode veertjes hebben. Op een leeftijd van ongeveer 14 maanden, als de eerste volledige rui achter de rug is, ver tonen ze zich in hun volwassen kleed.

In de volière maken ze gebruik van nest kasten die ongeveer 50-60 cm hoog zijn en een bodemoppervlak hebben van 20 x 20 cm. Het invlieggat moet een doorsnee hebben van 5-6 cm.

Het is bepaald niet zo dat Brown rosella gemakkelijke kweekvogels zijn. In dat opzicht lukt het bij de andere rosellasoorte beter. Alleen al de paarvorming kan problematisch zijn, omdat de vogels zeer kieskeurig zijn in het accepteren van een partner. Zijn ze ten opzichte van elkaar niet ontvankelijk, dan is het zeker niet denkbeeldig dat er vechtpartijen ontstaan. Met name de man kan zich in de gelijke situaties bijzonder agressief gedragen. Men dient daar al met de huisvesting van de vogels rekening mee te houden. De vlucht moet een behoorlijk lengte hebben, liefst een meter of zeshoudt de pop wat uitwijkmogelijkheid heeft.

Opvallend bij deze rosellasoort is dat d

vogels zich niet hebben aangepast aan het klimaat en de seizoenwisselingen in ons land en zo kan het gebeuren dat de Brown's eind van onze zomer pas in broedconditie komen en er dus pas jongen zijn in de loop van de herfst. Dit kan problemen geven bij het grootbrengen, want in die periode koelen de jongen in het nest, vanwege de lagere buitentemperaturen, te snel af. Meestal is het in die tijd ook erg vochtig en dat maakt het nog extra kouder. Ook wordt het aantal lichturen per dag steeds korter waardoor er minder tijd is om te voeren. De liefhebber doet er verstandig aan om dat steeds nauwlettend in de gaten te houden. In voorkomende gevallen zal voor extra verlichting moeten worden gezorgd. Het beste is om de vogels alleen te laten broeden in een geheel af te sluiten nachthok of binnenverblijf, dus geen nestkasten in de buitenvlucht. In zo'n binnenverblijf is wellicht in een kunstmatige verlenging van de dagen te voorzien maar ook is de temperatuur dan beter te beheersen. Bedenk wel dat deze van nature echt tropische vogels minder winterhard zijn dan de andere soorten.

Tenslotte zij nog opgemerkt dat de Brown rosella ook gevoeliger is voor storingen tijdens het broeden. Rust in de

omgeving en met beleid de vogels benaderen is een vereiste.

De jongen dienen met 5.4 mm ringen te worden geringd.

Het voedsel wijkt niet af van dat van de andere rosella's. Resumerend kunnen we stellen dat de Brown rosella bepaald geen gemakkelijke vogel is, niet om te kweken maar ook niet om te houden. Ze eisen een voortdurende observatie en zijn in feite alleen maar geschikt voor de ervaren liefhebber.

Tekst: Cevab
Foto: C. Scholtz

De gouldamadine

Regelmatig hoor ik de vraag over mijn jonge vogels: "Ze zijn zeker onder de Japanse Meeuwen grootgebracht"?

Wat ik toen en nu nóg niet begrijp is wat die mensen daarmee bedoelen, want ik krijg de indruk dat ze niet goed weten waarover ze praten.

Om te beginnen vertel ik iets over mijn eigen kwekerij. Ik bezit een gesorteerd bestand van 20 soorten Tropische vogels waaronder een partij Japanse meeuwen. Al mijn vogels zijn gehuisvest in div. broedkooien, drie rennen en nog twee grote volière's.

Mijn interessantste kweekvogel is de gouldamadine, waarvan ik jaren geleden een stel kocht. Voorheen had ik vernomen dat men de eieren onder de Japanse meeuwen kon leggen om optmale broedresultaten te verkrijgen, dit gebeurde dan ook. De jaren die daarop volgden kocht ik regelmatig nieuwe gouldamadines voor bloedverversing.

Deze aangekochte vogels waren onder de Japanse meeuwen grootgebracht.

De gouldamadines had ik in de nazomer opgekooit en zo ook de Japanse meeuwen. In januari was het kweken voorbij en als ik het zelf zeggen mag, een prachtige kollektie jonge vogels.

De jonge gouldamadines werden geplaatst in de daarvoor bestemde volière en groeiden naar tevredenheid op.

Ik hield een kweekboek bij voor puur eigen belang.

Met deze broedmethode ging het echter toch niet zo naar mijn zin. Ik liet het er niet bij zitten en ging informatie winnen bij grote en kleine kwekers. Gouldamadines observeren in winkels en bij handelaars. Wat mij toen opviel was dat er nogal wat gouldamadines bij zaten die niet in orde waren. Ze zaten bol en aten niet goed. Ze kregen dan een kuurtje werd er gezegd, waarmee is mij nog steeds een raadsel. Meestal waren die gould's aangekocht door de liefhebbers of handelaars. Men vertelde mij dat er regelmatig dood gingen maar waaraan konden ze niet verklaren.

Ook ik zat met dit probleem te kampen wanneer ik mijn vogels ging opkooien.

Op een avond las ik in een boekje dat de

gouldamadines monogaam zijn. Dit betekent "gekozen voor het leven". Toen was er voor mij een nieuw hoofdstuk begonnen.

Zoals u al eerder hebt kunnen lezen groeiden mijn vogels op in een grote volière en in de tijd tussen jeugdruï tot volwassen vogel hadden zich al verschillende goede paartjes gevormd.

Ik kon niet nagaan of het bloedverwanten waren. Met behulp van mijn kweekboek heb ik koppels gevormd en opgekooit.

De maanden die daarop volgden spraken voor zich. U moet zich voorstellen dat de natuurlijk gevormde koppels, door mij uit elkaar gehaald werden. Ik vormde de koppels.

Doordat de vogels hun eerder zelfgekozen partners hoorden werd er geschreeuwd en gepiept. Ze vertoonden een onrustig gedrag, enkele vogels zaten bol, aten niet meer en gingen na verloop van tijd ook dood.

Ik besepte toen niet dat ik dat op mijn geweten had. Toen de overgebleven koppels iets aan elkaar gewend waren, maakte ze een slordig nest en begonnen eieren te leggen.

Van het broeden kwam niets dus was ik genoodzaakt om de eieren weer onder de Japanse meeuwen te leggen. Zo heb ik tot het broedjaar 1986/1987 gekweekt.

De jonge poppen en mannen die in dat seizoen geboren waren heb ik toen gescheiden gehouden tot ik ze in 1987/1988 ging opkooien.

Negen stellen had ik in totaal, die met verlichting, voeding en warmte naar het broedmoment werden gebracht en ik had er tevens broedkastjes en nestmateriaal aan toegevoegd. Na een paar dagen werden er mooie nesten gebouwd en na tien dagen was het eerste ei gelegd. De rest volgde later. Ik haalde zelf de eitjes weg voor het gelijkmatig uitkomen van de jongen. Als het vijfde eitje gelegd was legde ik de anderen weer terug. En toer maar afwachten. Ik stond er versteld van dat de poppen zo vast zaten te broeden en regelmatig afgelost werden door de mannen. Bij nestkontrolle bleef de pop of man doorgaan met broeden. De man verbleef overdag ook veel in het nestkastje en dit maakte op mij een goede indruk. Die veertien broeddagen duurde erg lang voor mij. Tijdens het broeden gaf ik de vogels geen eivoer meer tot op de dag van het uitkomen van de eieren. Ik zette een schaalje met eivoer, kiemzaad er wat miereneieren in de kooien. De jongen groeiden voorbeeldig op en na zever à acht dagen moest ik er zelfs al een paar ringen.

Na ongeveer drie weken vlogen de eersten uit. De rui was vlekkeloos verloper op enkelen na waarvan de kopkleur niet volledig was doorgeruid. Ik heb hier nog geen verklaring voor.

Met deze kweekmethode heb ik aange toond dat je met gouldamadines, die generaties lang onder de Japanse meeuwen zijn grootgebracht, het jaar daarop eer mooie kollektie natuurbroed kan bezitten.

M.A. Persoon

Baardvogels

Tekst en illustraties: M. Aussems

Van de familie van de baardvogels is een aantal soorten bekend bij de liefhebbers, maar het grootste deel van de familie is toch onbekend in volièrekringen. Een aantal van die onbekende soorten zal ik proberen aan u voor te stellen.

De familie van de baardvogels, Capitonidae, komt verspreid over Afrika, Azië en Midden en Zuid Amerika voor in 76 soorten.

Bijna alle soorten zijn mooi gekleurde bosvogels, man en pop zijn meestal gelijk gekleurd en genesteld wordt er meestal in zelf uitgehakte holen in bomen, maar er zijn ook wel soorten die een hol uitgraven in een steile zandwand of in een termietenheuvel. Het voedsel van de baardvogels bestaat vooral uit vruchten, besen en insecten en ook in gevangenschap kunnen we dat de vogels aanbieden. Alleen moeten we wel oppassen dat de vruchten niet al teveel vocht bevatten omdat teveel vocht tot de dood van de vogels kan leiden. De grootste van de soorten kan nogal wat variëren, van de dwergbaardvogelsoorten, ook wel tinkers genoemd, van zo'n 10 cm, tot ruim 30 cm bij soorten als de himalaya baardvogel.

In Afrika komen vele soorten baardvogels zoals de dwergbaardvogels van het geslacht *Pogoniulus*. Ze komen voor verspreid over grote delen van Afrika. Het zijn vogels die leven in dichte bossen en ze worden daarom maar weinig gezien. De enige soort waarvan ik ooit een exemplaar in de vogelhandel heb gezien was de geelkeeltinker, *Pogoniulus subsulphureus*, van zo'n 9 à 10 cm groot. De soort komt voor van Guinea in het westen tot Kenia in het oosten en Zuid-Afrika in het zuiden, en met zo'n groot verspreidingsgebied in de nodige ondersoorten natuurlijk. Het voedsel bestaat uit kleinere insecten en vruchten. Het nest wordt uitgehakt in halfvergane boomstompen en takken van dode bomen. De vogels zijn een 10-tal dagen bezig met het uitkappen van het nest en er worden 3 tot 4 eieren gelegd die na 12 dagen uitkomen waarna de jongen door beide ouders worden grootgebracht. Verder is er weinig bekend over de soort. Alle dwergbaardvogels hebben een roep die wat lijkt op die van kwartels en die zeer regel-

matig te horen is. Enkele andere soorten dwergbaardvogels zijn de zwartkoptinker, *P. bilineatus*, de roodstuitinker, *P. atroflavus* en de roodhoofdinker, *P. pusillus*.

Uit Afrika kennen we het geslacht der tandbaardvogels, geslacht *Lybius*, die tandvormige uitsteeksel langs de rand van de snavel hebben. Het zijn meest grote vogels, rond de 25 cm met grote en zware snavels en op het eerste gezicht doen ze zelfs wel aan de kleinere toekansoorten denken. Een van de bekendste soorten van dit geslacht is de Senegalese tandbaardvogel, *Lybius dubius*, 25 cm. De soort komt voor van Senegal tot Nigeria, en leeft vooral in de wat drogere streken van West-Afrika. Er wordt gebroed aan het begin van de regentijd, als er voldoende voedsel te vinden is. Een andere soort is de dubbeltandbaardvogel, *Lybius bidentatus*, 23 cm. De vogels komen voor van Guinea tot de Centraal-Afrikaanse Republiek en zuidelijk tot Zaire en Gabon. Man en pop zijn net als bij de Senegalese gelijk van kleur. Het zijn vogels die vooral in dichte oerwouden gevonden worden en in Zaire heeft de bioloog Chapin ze vaak in grote groepen gezien, terwijl ze aten van wilde vijgen en papayas. De nesten worden uitgehakt in een dode boom, er worden 3 tot 4 witte eieren gelegd. In het wild werden zowel in april als in november jongen aangehouden, dus een bepaalde broedtijd is er waarschijnlijk niet. In de dierentuin van Frankfurt heeft een paartje in 3 jaar tijd 11 jongen grootgebracht. De vogels waren gehuisvest in een grote volière met daarin enkele dode boomstammen. Beide vogels hakten het nest uit in die boomstammen, spaanders werden in de snavel naar buiten gedragen. Bij de balts gaat de man naast het popje zitten, zet zijn veren op zodat de witte veren wat

meer opvallen en wipt met zijn staart op en neer. Na de paring gaat hij de nestholte binnen en probeert ook het wijfje daarheen te lokken. Er werd gedurende 13 dagen gebroed, door man en pop afwisselend, maar de man broedde slechts kort. De jongen werden vooral gevoerd met insecten. De uitwerpselen van de jongen werden steeds uit het nest gedragen; na zo'n 24 tot 26 dagen vlogen de jongen uit, ze zijn dan zwart gekleurd en de staart en snavel zijn nog korter dan bij de ouders. S'avonds werden de jongen steeds in het nest gelokt en zelfs is het wel voorgekomen dat jongen van een vorig nest ijverig meehielpen bij het grootbrengen van de jongen van een later nest en die jongen sliepen dan ook in het nest. Het blijkt dus dat deze baardvogels in tegenstelling tot vele andere soorten wel een sociaal gedrag hebben.

Een andere vertegenwoordiger van dit geslacht is de bonte halsbandbaardvogel, *Lybius torquatus*, 20 cm, die voorkomt van Zaire tot Kenia en naar het zuiden toe tot in Zuid-Afrika. In Natal in Zuid-Afrika wordt deze vogel ook wel in parken en tuinen gezien.

Het nest wordt in een dode tak uitgehakt, met een gang naar de nestholte. Na 18 dagen komen de eieren uit en na zo'n 33 dagen verlaten de jongen het nest. Het gebeurt wel dat de honingspeurder een ei legt in het nest van de baardvogel en dat ze een jong van deze broedparasiet moeten grootbrengen. Enkele andere vertegenwoordigers van dit geslacht zijn verder nog de witkopbaardvogel, *Lybius leucocephalus*, 18 cm, de roodgezichtbaardvogel, *Lybius rubrifacies*, de bruinborstbaardvogel, *Lybius melanopterus* en de zwartsnavelbaardvogel, *Lybius quissobalito*.

Ook uit Afrika komt het geslacht van de

usel

1. *Pogniulus atroflavus*.
2. *P. bilineatus*.
3. *Gymnobucco pelli*.
4. *Lybius dubius*.
5. *Lybius bidentatus*.
6. *Capito aurovirens*.
7. *Capito niger*.

De Elegantparkiet

De elegant- of elegant parkieten zijn nauwelijks groter dan de grasparkieten, althans de kleinere soorten. Van het geslacht *Neophema* onderscheidt men zeven soorten met elf ondersoorten. Hun vaderland is Australië, waar zij domicilie hebben in woud-, struik- en savannengebieden. Twee ervan komen voor op Tasmanië. Deze fraaie parkieten zijn grondvogels, die heel behendig over de bodem rondtrippelen. Maar ook zijn het uitstekende klimmers en klauteraars. In hun vaderland leven de Elegantparkieten in Nieuw-Zuid-Wales, Victoria, Zuid-Australië en West-Australië. Het meest kan men ze aantreffen op de uitgestrekte graslanden, niet zelden ver van beboste gebieden, maar ook ziet men ze op de zandige vlakten langs de kust en in andere spaarzaam begroeide streken. In paartjes of in kleine groepjes zwerven ze rond en volgens Neville W. Cayley zijn ze in het wild erg schuw. Wanneer deze parkieten worden opgejaagd, dan vliegen ze weg op een heel eigenaardige zigzaggende manier, dat enigszins doet denken aan de zigzagsvucht van onze watersnip. Soms strijken ze al spoedig weer neer, maar vaker vliegen ze naar grote hoogte en verdwijnen uit het gezicht.

Ook deze parkieten broeden in dikke holle takken of holle bomen. In het nesthol komen vier of vijf zuiver witte eitjes te liggen. Ze worden uitsluitend door het wijfje uitbroed in circa acht-tien dagen. Over het houden in de volière heeft André Bruggeman uitvoerig geschreven in "Onze Vogels", no. 4, 1986. In de vrije natuur voeden de vogels zich hoofdzakelijk met graszaden en zaadjes van diverse kruiden. De hier afgebeelde vogel is een mutant. De "gewone" Eleganten, de mannetjes, zijn van boven donkergroen, enigszins geel bewaasd. Het voorhoofd is blauw evenals een oogstreep, de wangen geel. Op de buik bevindt zich een gele vlek, de vleugels vertonen een blauw veld. De slagpen zijn erg donker, blauwachtig zwart, de staartpenen zijn grijsblauw. Het vrouwtje – de pop – is aanmerkelijk doffer van kleur, bij haar ontbreekt de buikvlek en bij de dame is de voorhoofdband blek blauw.

Meindert de Jong

borstelbaardvogels, *Gymnobucco*. Van dit geslacht zijn 4 soorten bekend die allen voorkomen in West en Midden Afrika. De bekendste van dit geslacht is de kaalkopbaardvogel, *Gymnobucco calvus*, 18 cm. Deze vogels broeden in kolonies in dode bomen in het oerwoud, vaak zijn er tientallen nestholten in één boom. Ze leven hoog in de bomen en zijn dol op vijgen waar ze op allerlei manieren bij proberen te komen. Het gedrag van de vogels is erg rusteloos. Ook bij deze vogels zien we dat hun nestholten bezocht worden door honingspeurders. Andere soorten van dit geslacht zijn de borstelneusbaardvogel, *Gymnobucco peli*, die ook voornamelijk bruin van kleur is en de grijskeelbaardvogel, *Gymnobucco bonapartei* en de *Gymnobucco whytii*.

Voor het geslacht van de prachtbaardvogels, *Trachyphonus*, verwijs ik naar het artikel in 'Onze Vogels' van maart 1986. Daarin worden de vertegenwoordigers van dit geslacht uitgebreid besproken, met een kweekverslag van de d'Arnouds druppelbaardvogel.

Verder treffen we in Afrika nog het geslacht van de keelhaarbaardvogels aan. De vogels van dit geslacht zijn klein van afmeting, tot 15 cm, die, zoals de naam al zegt, haarachtige veren bij de keel hebben. Verder hebben deze vogels tandachtige uitsteeksels aan beide zijden van de ondersnavel. De roodvoorhoofd-baardvogel, *Tricholaema leucomelan*, 13 cm, komt voor van Soedan tot Zuidafrika. Deze soort broed in holen van takken, broedtijd 14 dagen, de man brengt na het uitkomen van de jongen het voedsel, de pop blijft op het nest. Andere vertegenwoordigers van het geslacht zijn de wenkbrauwbaardvogel, *T. diadematum*, die in de wat drogere bosstreken leeft en de bruinkeelbaardvogel, *T. melanocephalum*, 13 cm die ook in de drogere bosstreken voorkomt. In midden en zuid Amerika komen baardvogels voor van de geslachten *Capito* en *Eubucco*, en *Semnornis*.

Bij het geslacht van de bonte baardvogels, *Capito*, zijn man en pop verschillend gekleurd. De zwarte baardvogel, *Capito niger*, 17 cm, komt voor in verschillende ondersoorten, verdeeld over het noordoosten van Zuid Amerika. Deze vogels worden zowel als eenling maar ook wel in groepen gezien, vooral in de buurt van vruchtdragende bomen. In de dierentuin

van Frankfurt werd in 1965 gekweekt met de soort. Het jong verliet na 36 dagen het nest. De olijfbroine baardvogel, *Capito aurovirens*, 18 cm is volgens Schifter minder verdraagzaam, gedurende langere tijd heeft hij de soort in voliëremilieus kunnen bestuderen en het bleek dat de man de pop geen gelegenheid tot rust gaf. Verder bleek dat de vogels het liefst insecten aten en dat ze nieuwsgierig elke verandering in hun kooi opnamen. Verder vlogen ze erg weinig en werd er veel door de vogels geklauterd. Een andere soort van dit geslacht is de spotted-crowned baardvogel, *Capito maculicoronatus*, waarvan ik geen nederlandse benaming kon vinden. De soort is te vinden van Panama en Colombia.

Van het geslacht *Eubucco*, de kleine bonte baardvogels, kennen we de roodkopbaardvogel, *Eubucco bourcierii*, 20 cm die voorkomt van Costa Rica tot westelijk Venezuela en zuidelijk Peru. De vogel leeft in vochtige oerwouden en zoekt heel actief naar voedsel tussen de bladen, ze bewegen zich vooral in de lagere delen van de bomen. De vogels leven buiten de broedtijd alleen of in gezelschap van andere vogelsoorten. Er is in voliëres al gekweekt met de soort en de jongen bleven maar liefst 31 dagen op het nest.

Van het geslacht *Semnornis*, de tandsnavels, kennen we de tandsnavelbaardvogel, *Semnornis frantzii*, 20 cm, die voorkomt in de vochtige bergwouden van Costa Rica en Panama. De broedtijd voor deze vogels begint in maart, er wordt een week gebruikt om het nestholte in een boom uit te hakken, het legsel bestaat uit 4 tot 5 eieren die na ongeveer 14 dagen uitkomen. Na ongeveer een maand vliegen de jonge vogels uit, maar wel keren ze nog een tijd lang terug naar het nest om te slapen. Buiten de broedtijd leeft de soort in groepen en ze bewegen zich vooral in de struiklaag van het oerwoud.

De andere soort van dit geslacht is de toekanbaardvogel, *Semnornis ramphastinus*, 20 cm lang, die in 2 rassen voorkomt in Ecuador en Colombia. De vogelsoort wordt wel eens ingevoerd, is goed in gevangenschap te houden, maar moet in de winter wel een verwarmde ruimte tot zijn beschikking hebben. Kweekresultaten zijn nog niet bekend.

Onze Harzervogels

door A. Pluim

Het lied van de harzervogel is voor beginnende liefhebbers de eerste jaren zeer moeilijk om te leren. Het is niet eenvoudig om dit in korte tijd onder de knie te krijgen. Vaak is menig jonge liefhebber ook alweer vlug gestopt, omdat hij het toerenstelsel bij dit soort zangvogels te moeilijk vond. Het is ook zeer bedenkelijk, dat de kennis van het harzerlied te leren is uit beschrijvingen. Veel beter is het om de toeren te leren door deze aan de praktijk te toetsen; door vele vogels te beluisteren bij verschillende oude liefhebbers, waarvan men weet dat deze goed op de hoogte zijn met de zang van de vogels en ook aan u het nodige kennismateriaal kunnen overbrengen.

Alles wat over de kanariezing wordt geschreven is zeker wel bruikbare theorie en kan men er veel uit opsteken, maar het levert ons toch zeker niet de werkelijkheid. Men moet zelf de vogels gaan beluisteren en de vogels in het geheugen opnemen hoe de toeren gebracht worden, voldoende, goed of zeer goed. Wanneer men een klein beetje muzikaal gehoor heeft duurt het al niet zo lang of we kunnen al gauw horen wat mooi is en wat minder mooi wordt gebracht. Bij de ene toer ligt dat veel beter dan wat een andere toer ons laat horen. Vooral kloekwerk, wat een zeer moeilijke toer is om die de juiste vorm te geven voor het gehoor. Daarom wordt deze ook betiteld kloeken in alle vormen, maar hier komen we nog wel op terug verder in het artikel. Het is ook vaak zo, de ene toer ligt ons beter in het gehoor dan de andere toer. De holrol is voor een beginnende liefhebber ook een zeer moeilijke toer vanwege zijn uitgebreide variaties in de verschillende toonliggingen. Soms lijkt het vaak, dat men steeds wat anders hoort, maar het is nog steeds dezelfde holrol. Jonge liefhebbers, leest buiten de praktijk veel over het toeren stelsel van de harzervogel en vooral waar we heden ten dage mee te maken hebben. Vele liefhebbers heb ik eens horen zeggen, als je zoveel moet weten om een harzervogeltje te kweken met de nodige kennis voor zang, kun je beter parkieten kweken, dan heb je niets met de zang te maken. Deze redenering is natuurlijk niet helemaal juist, want het is wel zo, wil men iets bereiken in de zangsport, men ook de toeren wel een beetje moet kunnen beoordelen. Het is

toch ook wel prettig als men zelf al een beetje weet, na afloop van de kweek, of de zang mee of tegen valt. Er zijn genoeg oude kwekers die de waarde van de toeren zeker net zo goed kennen als een keurmeester, dit door de ervaring. De meest voorkomende toeren in het kanarielied zijn de holrol-knor-holkingel en fluiten. Dit noemt men viertoeren-vogels, maar het zijn ook vier holvogels. Ook kan het lied nog aangevuld worden met een holtoer en wel de schokkel. Jammer dat men deze toer nog zo weinig hoort. Het gebeurt ook wel dat men de holkingel voor hem gebruikt. De schokkel was volop in het kanarielied aanwezig van 1950 tot 1956. Na die tijd waren ze lang niet zoveel meer te vinden in het harzerlied. De kloeken en de waterrol rangschikken we onder de watertoeren. De waterrol is ook praktisch verdwenen uit het harzerlied, voorheen rangschikte deze nog onder de hoofdtoeren. Het komt ook dat men veel minder vogels heeft met watertoeren. Onze vogels zijn momenteel veel droger aangelegd. Dan hebben we nog de klingel en de klingelrol en over de koller zullen we maar zwijgen, want ik denk dat er veel liefhebbers zijn die hem nooit gehoord hebben. Kloeken kunnen soms erg foutief worden gebracht en kunnen dan een gehele stam vogels in de vernieling helpen door de slag of stootkloeken waarmee ze behept zijn. Ook in het klankbeeld worden ze getroffen. De afgezette kloeken kunnen ontwaarden in vlakke slagkloeken en soms worden ze gebracht in stotende vorm. Daarom worden ze in het Duitse keursysteem praktisch niet bewaardigd. De

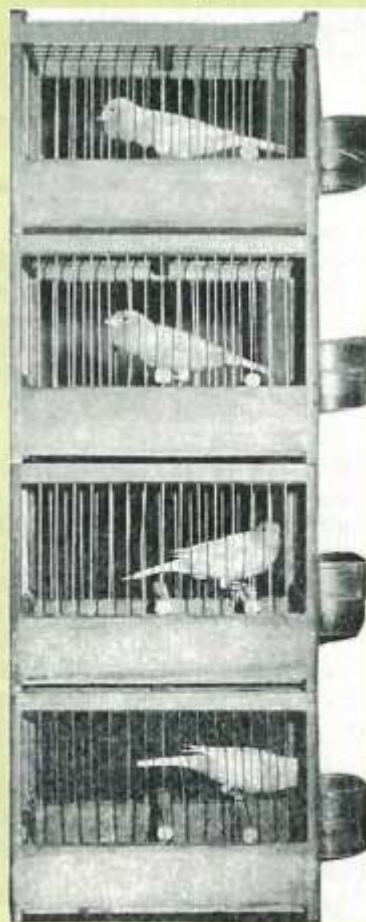
kloekrol is een kloektoer in rollende vorm. Deze wordt gevormd doordat tussen de toonligging van de gewone kloektoer een r ingelast wordt, zodat de toer dan een rollend karakter krijgt en de zang dan iets langzamer gaat klinken. Op OE en UU is de kloekrol waardevol, maar wanneer als klinker de A wordt gebruikt, kan dit leiden tot vervlaking en is dan foutief. Waar we voorheen veel mee te maken hadden was de WATERROL, maar zoals ik al schreef men hoort hem bitter weinig meer in het kanarielied. Waterrollen kunnen heel mooi zijn, tenminste als deze zuiver gebracht worden. Het is een zeer mooie watertoer. Voorheen werd deze ook nog in de hoofdtoeren ondergebracht. Deze toer was destijds wel zeer gevaarlijk voor de kweek, want het water kon soms door een verkeerde kruising een hele stam naar de afgrond helpen, met vlak en spattend waterwerk. De holrol is te herkennen aan zijn zuiver rollende of onderbroken vorm. De goede grondtonen zijn OE-O-U, foutieve grondtonen of minderwaardig zijn EU-E-EE en A. De holrollen waarmee men te maken heeft als keurmeester zijn de nu rechte koelerende, sproedelende, gebogen en trimelerende. De rechte holrol is een holrol die uit op één toonligging of toonhoogte ten gehore wordt gebracht, als de medeklinkers oe-o-u zijn. De gebogen holrol kan op verschillende toonliggingen of toonhoogten gebracht worden, deze kan van u-naar o en dan naar oe worden gebracht, wat men buigen naar beneden noemt. Ook kan de holrol andersom gezongen worden van oe-naar o- en dan naar u-, dan noemt men

het buigen naar boven. Het maximum aantal punten van de holrol zeer goed is 27 punten, goed 12-18, voldoende 4-9 pnt. De holrol schikt men onder de hoofdtoeren, dit vanwege zijn grote toonumfang en vele afwisselende mogelijkheden. Wanneer men spreekt van een dunne holrol, geeft dit aan dat de grondtoon weinig klankgehalte bezit en in hoge toonlaag van U wordt gebracht. Vol en diep geeft ons aan, dat de holrol zuiver is, vocaal in zijn klankgehalte en zeer diep in toon. Bij een gedrukte holrol wordt de medeklinker r te sterk naar voren gebracht; wordt de holrol wazig gebracht kan de grondtoon goed zijn, maar dan wordt deze niet volkomen helder voortgebracht. De holrol is daarom een roltoer en wordt door de medeklinker r in een rollende vorm gehouden.

De knor is ook een toer die gerangschikt wordt onder de hoofdtoeren. In het keursysteem kent men deze als ronde knor (zuiver rollend), de holknor, de kloekknor, koelerende knor en klingelknor (i.g. komt zeer weinig voor). Een ronde knor moet zuiver rollend gebracht worden met goede verbinding van de grondtoon O met de medeklinkers. Bij een holknor treedt enigszins de r terug, waardoor de klinkers o oe meer gehoord worden. Soms kan het ook gebeuren, dat er een wat hoger liggende u of i tussendoor klinkt, zodat men als het ware een dubbeltoer hoort. De koelerende knor wordt zuiver gebracht op oe als grondtoon en kan zich ook aan laten horen of er iets water doorheen borrelt. Deze toer komt onder uit de borst of gorgel opwellen, wat men zodoende koelerend noemt. Goed gebracht kan deze toer bijzonder mooi zijn en goed in de punten liggen. In de kloekknor hoort men behalve de gewone medeklinkers, dat er een l doorheen is gevlochten. Wanneer men bij een gewone knor er boven uit nog een zacht i hoort klingelen, heeft men met een klingelknor te maken. De grondtonen van de knor o-of oe-en de medeklinkers worden aan de grondtonen verbonden met r kn. Men kan de knor evenzo rangschikken gelijk als de holrol, voldoende 4-9, goede 12-18, en zeer goed 19-27 pnt. Een knor die het hoogst aantal punten krijgt toegerekend, moet krachtig inzetten, goed rond in diepe oe of o, het rollen moet langzaam minderen en overgaan in fraaie holknor of koelerende knor. In de knor mag nooit de r ontbreken en deze kan door zijn grote variatiemogelijkheden een geweldige indruk op de toehoorder maken.

De Holklingel is een toer, welke niet mag ontbreken in het harzerlied en kan bij de liefhebber tijdens het afluisteren ook een geweldige indruk geven door de verschillende variaties. Een diepe holklingel moet diep en klankvol zijn, matig snel van tempo. De grondtoon u of zelfs oe, goed aanéengesloten met l of h, welke niet mogen domineren. Moet vrij zijn van elk bijgeluid en in meerdere toonhoogten, vallend en stijgend of omgekeerd worden voorgedragen. Hij mag ook niet te lang worden aangehouden. De afwijkingen die bij de holklingel kunnen voorkomen, zijn slepend of getrokken, stotend en huppelend. Ook kan de holklingel neuzig, belegen of vlak worden gebracht. Een niet gesloten holklingel geeft een eigenaardige stotende bouw, die een huppelende volgorde aan de afzonderlijke tonen geeft, waar men dan tussenuit hoort tussen de tonen. Als diepste grondtoon van de holklingel geldt de oe en als hoogste de lichte u of de dunne u. De overige grondtonen o en

u, welke tot het goede behoren. De holklingel wordt met de medeklinkers l en h verbonden.

De fluiten kunnen in alle toonhoogten voorkomen, behalve in die van de knor. Fluiten moeten vol en diep, rustig en zacht worden voorgedragen. Ook hier zijn de grondtonen oe o en u, de medeklinkers worden gepresenteerd met d en t. De afwijkingen welke men kan aantreffen bij de fluiten zijn neuzig, gedrukt, belegen, rekfluiten, stootfluiten. Gerekte fluiten zijn fluiten waarvan de grondtoon te lang wordt aangehouden. Neuzige fluiten kan een vogel zingend brengen met geopende snavel en dan wordt de grondtoon op ee en eu gebracht. Bij gedrukte fluiten treedt de medeklinker te veel op de voorgrond. Bij stootfluiten stoot de vogel te hard op de medeklinker en dan is de grondtoon te kort. Spitsfluiten tekenen zich, waarin zich tussen de medeklinker en grondtoon een korte scherpse s is gevlochten. Dit wordt dan meestal gebracht met de grondtoon i z.g. ti-fluiten. De vogel mag de fluiten ± 4 à 5 op één toonlaag brengen. Wanneer echter de fluiten variëren in meerdere toonlagen, behoeft men dit niet al te streng te nemen en dit mag dan tot 7 opgevoerd worden. Teveel fluiten kunnen wel het klankbeeld naar beneden halen, doordat dan de andere toeren belet worden tot hun volle recht te komen en een goede verbinding en overgang der toeren er dikwijls zeer door geschaad worden. Fluiten zijn geen stamtoeren, want fluiten brengt praktisch elke vogel, maar fluiten kunnen wel een goed klankbeeld geven, als overgang tussen rol- en klingeltoeren, schokkels, holklingels en knoren.

Veel kwekers gaan zich dikwijls toelagen tot het vormen van een bepaalde stam en geven hierdoor voorkeur aan een bepaalde toer van het harzerlied, o.a. een holstam, knorstam, kloekstam of, zoals voorheen de schokkel nog volop leefde in het harzerrepertoire, naar een schokkelstam, wat destijds ook een zeer fraaie stam kon zijn en hoog in punten genoteerd stond. De schokkel rangschikte men voor jaren terug ook onder de hoofdtoeren en presenteerde zich ook als een holtoer. Hij werd gebracht met een afgezette klankbeweging. Deze toer is zowel voor de liefhebber als de keurmeester vaak een moeilijke toer om te beoordelen, daar de toer veel weg heeft van de holklingel en vooral een stotende holklingel ligt dan kort in de buurt. Als de vogel deze toer brengt, maakt hij veelal

osel

een schokkende beweging, wat bij de holkingel praktisch niet het geval is. Een goede schokkel heeft als klinkers u o en in het zeer goede oe, en wordt duidelijker afgezet dan bij de holkingel. De schokkel kan ook vallend gebracht worden van een hogere grondtoon naar een lagere, b.v. van u naar o of van o naar oe. Andersom als vallend, dus van beneden naar boven, van oe naar o wat men stijgend noemt. De holschokkel is een schokkel in de diepste toonlagen gezongen en als grondtoon o of oe en als medeklinker h. De schokkel kan ook in alle toonlagen van de holkingel gezongen worden en ook kan het voorkomen dat hij gezongen wordt in kloekvorm en die vaak in een vergesorderd stadium kloeken worden. Alleen de bouw vormt het herkenningsteken. Wordt de schokkel neuzig gebracht, kan dit als een grove fout aangeduid worden. Voorheen is de schokkel verhuisd naar de middentoeren om dat deze maar sporadisch voorkwam in het harzerlied. Bewaardigd wordt de schokkel momenteel, voldoende 3 tot 6 pnt, goed 9 tot 12 pnt, zeer goed 15 tot 18 pnt. Een schokkel die als zeer goed wordt bewaardigd moet zeer diep zijn, klankvol, matig wiegend tempo, afwisselende

toonhoogte en vallend en stijgend worden voorgedragen.

Kloeken en kloekrollen: De kloek is in het harzerlied gemakkelijk herkenbaar, vooral als hij in goede vorm en op oe wordt gebracht, want de vogel zingt als het ware "gloek", de g uitsprekend als een zachte k. Maar niet alle vogels zingen de kloek duidelijk. Vaak is het ook niet steeds de oe wat ze in het kloekwerk laten horen, maar ook als grondtoon a e i maar dan is de waarde van de toer beïnvloed veel minder. De kloek behoort tot de afgezette toeren. De kloektoer kan ook in rollende vorm gebracht worden en wel de kloekrol zoals ik al reeds heb vermeld bij het begin van het artikel. Bij de kloeken kent men verder nog de waterkloeken en de klingelkloek. Verder krijgen we als aanvulling nog de klingel en de klingelrol. Dit zijn twee toeren die de minste waarde aanbrengen in het lied. In prima zangstammen zijn ze vaak ook niet welkom, maar het is wel zo, dat wanneer men bij een viertoerige stam nog een paar punten te kort komt, de punten van deze twee toeren nog wel eens welkom zijn. Het klankbeeld werd voorheen betiteld als indruk, waar destijds ten hoogste drie punten voor werden genoteerd. Dit

is in de loop der jaren veranderd in klankbeeld en kan worden bewaardigd tot ten hoogste 9 punten, dit naar waarde, zuiverheid en klank.

Stamharmonie: Meestal is het zo dat de punten hiervoor weinig of geheel niet worden gewaardeerd, maar het geeft toch een aanwijzing aan de liefhebber dat hij een stam zeer mooie vogels heeft gekweekt als ze met drie punten worden beloond. Zijn vier vogels vormen een harmonisch geheel, zowel in klank als uitvoering van de zang. Geen punten voor stamharmonie betekent voor de liefhebber dat zijn vier vogels geen stam hebben gevormd in de zang. Met vogels waarmee men behoorlijke punten behaalt voor stamharmonie, betekent dat deze vogels hun toeren in het zeer goede ten gehore hebben gebracht en men met dergelijke vogels in de verdere kweek veel kan bereiken, mits men geen verkeerde kruising toepast. Wanneer men voor een stam niet in aanmerking komt voor stamharmonie, kan men voor het verdere nageslacht ook niet veel meer verwachten.

*PT-FOOD heette eerst Primacon en Primafarms.

PT-FOOD*

NIEUW

- Een uitgekiend **kracht- en opfokvoer** met alle onmisbare vitamines en andere voedingsstoffen voor papegaaien en parkieten.
- **Grondig en met groot succes** beproefd en onderzocht door diverse bekende kwekers (o.a. R.v. Dieten, Parrot World Life, Epe; J.Vredembregt, Waalre en B.v.d. Reijdt, Esch).
- Een kracht- en opfokvoer dat opvalt door een **zeer geringe mate van verzuring**.
- Met PT-FOOD zijn jonge vogels **sneller op gewicht**, en ontwikkelen ze een **diepglanzende, dik en strak verenkleed**.
- **Overtuig uzelf**, en koop een 1-kg verpakking (f 5,25). Bel nu HOPE FARMS voor een verkoopadres waar PT-FOOD (met uitgebreide folder) verkrijgbaar is.

HOPE FARMS BV

Woerden, Tel. 03480-13915

U kunt zelf een eendenvijver maken

Wat er allemaal met eenden is te beleven

Prof. dr. A. Stolk

Eenden kunnen gemakkelijk tot broeden worden gebracht als men (vooropgesteld dat men over voldoende ruimte beschikt) een vijver met drijvende nestkorven of eilandjes aanlegt. Uiteraard is een aan het water liggende tuin hiervoor eveneens te gebruiken. Mijn Amsterdamse vrienden hadden in hun aan een Vondelparkvijver liggende dichtbegroeide tuin elk jaar een aantal nesten en ik heb nergens het broedgedrag van deze interessante watervogel beter kunnen bestuderen dan juist daar. Misschien dat dit artikel sommige vogelliefhebbers die daartoe in de gelegenheid zijn, tot iets dergelijks stimuleren. Overigens zullen ze daar zeker geen spijt van hebben.

Kooikers weten ook van de waterbinding van eenden te profiteren. Het is nu eenmaal een feit dat wilde eenden door alle mogelijke soorten water aangetrokken worden, onverschillig of dit nu van moerassen en beken, rivieren en meren of van een eenvoudige bosvijver mag zijn. Dit neemt niet weg dat ze ook in bepaalde gevallen op een behoorlijke afstand van het water op het droge kunnen leven. Overigens wordt bij de aanwezigheid van water veel tijd op het land doorgebracht. De eenden doen dan eigenlijk niet veel meer dan ergens zitten of staan en van tijd tot tijd al poetsend toet te maken. Een groot deel van hun tijd doen ze met uitzondering van het voedselzoeken gewoonweg niets: een mooi voorbeeld voor de mens van vandaag die (naar mijn mening ten onrechte, maar smaken blijven nu eenmaal altijd verschillen) allerwegen wordt gestimuleerd zo min mogelijk te doen en zijn tijd te vullen met naar zijn navel of de sterren te kijken. Zoals bekend zwemt een eend behendig in het water, terwijl slechts bij onraad wordt gedoken, maar op het land waggelt hij onhandig rond. Vliegen kan hij uitstekend en hij is dan in staat om met uitgestrekte hals en snelle vleugelslag in korte tijd in een steile vlucht tot een vrij grote hoogte te stijgen. De voedselopname van de eend doet wel wat aan die van de walvissen denken.

Opent zo'n geweldige zeereus zijn enorme bek bij het zwemmen door een massa plankton (het zogenaamde krill, voornamelijk uit kleine kreeftachtige diertjes bestaand), dan doet hij eigenlijk hetzelfde als een eend, die bezig is met zijn snavel in de modder te wroeten. Door deze zo sterk uiteenlopende dieren wordt van een buitengewoon doelmatig filter gebruik gemaakt, waarbij een aantal hoornen dwarsplaatjes aan de binnenrand

van de eendesnavel de plaats van de walvisbaleinen inneemt. De tong dient bij dit zogenaamde slobberen als een soort zuiger, die modder of water naar binnen zuigt en vervolgens weer naar buiten pompt. Op de hoornen plaatjes blijven alleen de eetbare deeltjes achter, maar het is momenteel nog een groot raadsel op welke manier het sorteren plaatsvindt. Wij mensen (en met ons ook dieren) hebben celgroepen op de tong, waarop de smaakzin berust. Men was altijd van mening, dat die niet bij vogels worden gevonden, maar in elk geval komen er bij wilde eenden ongeveer tweehonderd voor, die in rijen langs de zijkant van de tong zijn gerangschikt. De mogelijkheid moet zeker niet uitgesloten worden geacht dat deze het dier berichten op welke wijze de oneetbare van de eetbare deeltjes zijn te onderscheiden. Het voedselzoeken is gewoonlijk niet aan een bepaalde tijd gebonden en kan zowel 's nachts als overdag worden gedaan. Aan de waterkant en op het land wroeten de eenden in de modder, terwijl in dieper water wordt gegrondeld om op de modderige bodem voedsel te bemachtigen.

gen. Het menu blijkt vooral uit zaden, bladeren, graankorrels, eikels en bessen te bestaan, maar ook uit een groot aantal kleine diertjes, zoals visjes, kikkertjes, kikkerdril, padden, wormen en insecten met hun larven. Het broeden begint in de lente, maar de paarvorming vindt al in het najaar plaats. Volgens een bepaalde ceremonie wordt het paren door de balts voorafgegaan. Opvallend hierbij is dat een vrouwtje steeds de leiding neemt door op een karakteristieke knikkende manier tussen een groepje woerden door te zwemmen. Daarbij knikt ze met de kop, houdt het lichaam plat op het water en zwemt met gestrekte hals. Dit blijkt overigens zeer belangrijk te zijn, want het is voor de mannetjes een prikkel om zich dichters aaneen te sluiten en met hun gemeenschappelijke baltspraktijken te beginnen. Het vrouwtje roept hen als het ware tot daden en deze bestaan uit stereotiepe gedragingen zoals schijnpoetsen, quasi-drinken, knorrend fluiten, schudden, op-en-neer-gaande bewegingen en kort-hoogmaken. Overigens zijn die gedragingen beter te zien als het vrouwtje en de woerd gezamenlijk bezig zijn met de hofmakerij.

Steeds wordt een woerd door een vrouwtje uit de groep weggehaald: zij is dus de gene die kiest en de woerd heeft eenvoudig maar te volgen. Door de kop te draaien kijkt ze om en begint hem dan op te hitsen om andere woerden die willen volgen, zonder pardon op de vlucht te jagen. Ook dit ophitsen blijkt tot een ceremonie geworden te zijn en het vindt zelfs plaats als er geen andere woerden in de omgeving zijn te bekennen. De woerd heft bij het schijnpoetsen één vleugel op en steekt zijn snavel erachter, alsof hij zich wil oppoetsen. Hij wrijft in plaats daarvan de snavel over de knik in de vleugel en daardoor wordt een ratelend geluid teweeggebracht.

Wat het schijndrinken betreft, dit is een soort vredeshandeling geworden: twee woerden die elkaar ontmoeten doen daarbij alsof ze drinken. Het is een onmiskenbaar teken dat ze absoluut niet van plan zijn om elkaar wederzijds aan te vallen. Bij het zogenaamde **schudden** trekt de woerd de kop in de schouders en als gevolg daarvan verdwijnt de witte ring. Ook worden de veren aan de onderkant van het lichaam opgezet, zodat het dier hoog op het water schijnt te liggen. De kopveren worden opgezet, zodat de metaalachtig groene weerschijn geheel verdwijnt. Tevens wordt de kop demonstratief omhooggebracht, zodat de woerd vrijwel op zijn staart op het water

zit en vervolgens schudt hij de kop heen en weer.

Bij het knorrend fluiten wordt de snavel vrijwel verticaal in het water gestoken en dan werpt de woerd de kop achterover, waarbij een regen van waterdruppels wordt verspreid. Intussen worden knorrende geluiden geproduceerd. De gedragshandeling die daarop volgt, wordt als **kort-hoogmaken** omschreven. De snavel wordt bij de **op-en-neer-beweging** snel in het water gedoopt en vervolgens omhooggestoken, waarbij de borst heel karakteristiek diep in het water wordt gehouden. Bij een andere gedragshandeling laat één woerd een zacht gefluit horen, waarop door zijn collega's met een soort geknor wordt gereageerd. De gedragshandelingen kunnen door een groep woerden die naar één punt in het centrum kijken, achter elkaar worden uitgevoerd. Het kan echter ook door één of twee woerden worden gedaan of ook wel door een vrouwtje en een woerd. Bovendien kan men het een en ander als op zichzelf staande handelingen observeren. Met elkaar vormen ze een ceremonieel patroon dat al in het najaar wordt uitgevoerd, maar het echte paren blijkt eerst in de lente plaats te vinden. Er blijkt overigens (ondanks het ingewikkelde baltsgedrag) een grote mate van vrijheid in het geslachtsverkeer van de eenden te bestaan: zo kan bijvoorbeeld een woerd met een vrouwtje paren, terwijl haar partner belangstellend toeziet.

Ook wat de plaats van het nest betreft, zijn er opmerkelijke verschillen. Zo kan het zich op de grond bevinden, als regel door dicht struikgewas beschermd. Het kan ook in een holle boom zijn gelegen, tot een hoogte van ongeveer twaalf meter en er kan ook het nest van een grote vogel (een kraai bijvoorbeeld) worden gebruikt. Een geliefde plaats blijkt ook een knotwilg te zijn. Het nest zelf is een ondiepe kom van dorre bladeren, veren en gras: het wordt alleen door het vrouwtje gebouwd en zij is het ook die het met dons bekleedt.

Als regel worden tussen maart en oktober tien tot twaalf (soms zestien) eieren gelegd, die groenachtig grijs of groenachtig bruin kunnen zijn. De broedtaak (22 tot 28 dagen) wordt slechts door het vrouwtje ter hand genomen.

De jonge eendjes zijn als nestvlieders spoedig na het uitkomen al droog. Ze worden door de moeder van het nest naar het water geleid. Is dit erg ver weg, dan brengt de moeder hen naar een plaats waar ze voedsel kunnen zoeken. De woerd kan soms aanwezig zijn, maar

aan de verzorging van de kuikens doet hij nooit mee.

De kuikens zijn met gele tot zwartachtig bruine donsveren bekleed, plaatselijk door grote bruine vlekken onderbroken. Ze onderscheiden zich door een geelachtige onderkant en gezicht en een donkere streep door het oog. De jongen verlaten het nest als de moeder roept en tilmelen eventueel van een behoorlijke hoogte naar beneden. Daarbij wordt nooit iets gebroken. De jongen schijnen op de lokroep van de moeder met een aangeboren gedragshandeling te reageren, maar niet op het beeld van de moeder, zoals jonge ganzen dit doen. Bootst men het contactgeluid na, dan zijn jonge eendjes niet bang, maar blijken ze vol vertrouwen te volgen.

Tegen het uitkomen van de jongen vet de moeder met de snavel haar veren in met het vette produkt van de stuitklier, dat in staat is om het verenkleed waterdicht te maken. Doordat de jongen een nauw contact met de moeder hebben, krijgen ze dit beschermende vet mee, zodat ze een dag na het uitkomen al te water kunnen gaan. Deze stof heeft ook invloed op de groei en de kwaliteit van de veren, want die gaan duidelijk achteruit als men de klier operatief wegneemt.

Na ongeveer twee weken kunnen de jongen vliegen.

In het kuikenstadium worden de grootste verliezen geleden. Het moet zeker niet als een uitzondering worden beschouwd als van een broedsel van twaalf jongen er na enige weken nog slechts één over is. De jonge eendjes blijken namelijk een groot aantal natuurlijke vijanden te hebben. Ratten, eksters, roeken, kraaien en zelfs andere eenden moeten hier worden genoemd. De jongen kunnen in het water verdrinken doordat de moeder er bovenop gaat zitten en ze kunnen ook door haar worden vertrappt. Toch komt het ook wel degelijk voor dat alle jongen van een legsel kunnen worden grootgebracht. Andere natuurlijke vijanden van de wilde eend zijn roofdieren zoals vossen en roofvogels. Onze tamme eenden stammen alle af van de wilde eend **Anas platyrhynchos**, die in Azië en Europa broedt, van de poolcirkel zuidwaarts tot de Middellandse Zee, Midden-China, Tibet en Perzië en in het noorden en midden van Noord-Amerika. Over het hele verspreidingsgebied vindt in het najaar een trek naar Zuid-Azië en Afrika plaats. In Noord-Amerika gaat de reis naar Florida en Mexico.

Het gewicht van de wilde eend is ongeveer 1,25 kilogram en zijn lengte onge-

veer zestig centimeter. Van september tot juni heeft de woerd een heldergekleurd verenkleed. De kop en de hals zijn glanzend donkergroen en er komt een witte ring rond de hals voor. Daardoor komt een scheiding tot stand tussen dit groen en het bruin van de borst. Het grootste deel van de rug en de buik zijn grijs. Aan de staart zijn enige gekrulde veertjes te onderscheiden. De roep is schor en zacht. Het bruin gevlekte vrouwtje heeft geen gekrulde staartveren en de roep is een luid gekwaak.

De woerd is van juli tot augustus in de rui, als gevolg waarvan hij niet kan vliegen en met het oog daarop moet hij zich verborgen houden. Eind juni worden de kleurrijke veren verwisseld voor een eenvoudiger gevlekt pakje, dat sprekend op dat van het vrouwtje lijkt. Eind augustus krijgt hij zijn kleurrijk kleed weer terug. Bij dit alles spelen de hormoonorganen met de door hen geproduceerde hormonen een belangrijke rol. Bij beide geslachten komt een donkere of purperblauwe vleugelspiegel voor, die door een opvallende helderwitte rand wordt omzoomd.

Van de wilde eend zijn zes ondersoorten bekend, waarvan de Europese ondersoort verreweg de bekendste is. Er zijn twee kleine eilandondersoorten bekend, de Hawaï-eend en de Laysan-eend, waarvan het aantal exemplaren erg klein is en die bijgevolg ernstig bedreigd zijn. Wist u overigens dat de mens veel eerder met de legprestatie van de eenden op de hoogte was dan met die van de hoenders? Die eenden kunnen tot meer dan 250 eieren per jaar leggen, wanneer hun legprestatie stelselmatig wordt opgevoerd. Echte legeenden heeft men in Europa toch niet in grote aantallen kunnen houden met het oog op de tyfus- en pa-

ratyusverwekkers (*Salmonella*), die door eenden kunnen worden overgebracht.

Loopeenden zijn tegenwoordig door hun gladde veren, slanke lichaamsbouw en vaak overdreven opgerichte houding vrijwel uitsluitend tot siervogels en tentoonstellingsdieren geworden. Men heeft hen tot blijvende rassen in uiteenlopende kleurschakeringen kunnen kweken. Vroeger werd echter door deze bijzonder beweeglijke loopeend het type legeend vertegenwoordigd. Uit kruisingen met andere tamme eenden ontstonden de bruine Khaki-Campbell-eend en de leerbruine Orpington-eend. Vooral in Nederland is de eerste vroeger als produktieve legeend van groot belang geweest. De legcapaciteit bedraagt in het eerste jaar tot driehonderd eieren.

Dwergeenden, smaragdeenden en witborsteenden zijn kleine tamme eenden met een gewicht tot ongeveer één tot anderhalve kilogram. Voor de dwergeenden is bij het kweken een zuivere kleurschakering vereist, alsmede een gedrongen lichaamsvorm en een korte kop en snavel. Daarentegen worden de witborsteenden slechts zelden in een kleursoort gehouden, die bij het kweken absoluut zuiver blijft. De kleurer blijken daarom vaak bijzonder verschillend te zijn. Vooral in de Friese kustgebieden zijn ze wijdverspreid en worden ze ook bij de wilde-eendenjacht allerwegen als lokeenden gebruikt. Bij de smaragdeend is het verenkleed zwart groenglanzend, wat een bijzonder fraaie aanblik geeft.

De wilde eend mag dan reeds in de oudheid door de mens tot huisdier zijn gemaakt, maar dit tam maken gaat nog wel dagelijks tot in onze tijd door. Momenteel zijn de Europese tamme eenden grotendeels Pekingeenden, die volgens de Amerikaanse fokmethode worden gekweekt. In speciale eendemesterijen worden deze tot drie kilogram zware, witte eenden bij miljoenen gekweekt. Zijn ze acht weken oud, dan worden ze als jonge mesteenden geslacht. Momenteel hebben de andere eenderassen alleen nog betekenis voor de pluimveefokkerij. Bekend zijn de Duitse Pekingeenden, die nog meer rechtop lopen dan het volgens de Amerikaanse methode gekweekte type. De witte veren blijken geel aangeloopen te zijn, wat een fraaie aanblik geeft. De wat kleinere Streichereenden, de Saksische eenden en de groenglanzende Cayuga-eenden onderscheiden zich door verschillen in kleur en grootte. De Zweedse of Pommerse eenden worden gekenmerkt door een zwart of

blauw verenkleed met een sterk-contrasterende witte bef. De witte Aylesbury-eenden hebben vleeskleurige tot bleekroze snavels en voeten, terwijl de lichaamshouding horizontaal is. Een horizontale lichaamshouding hebben ook de als een wilde eend gekleurde (maar wel wat donkerder) Rouaan-eenden, die zich bovendien door een grote borstkielkwab onderscheiden. De Vierlandeneenden zijn zware witte eenden van het **land-eend**-type.

Bij de tamme eenden blijkt de blauwgrijze kleur niet zuiver overerfelijk te zijn. Gewoonlijk is de nakweek van zulke dieren zwart, blauwgrijs of lichtgrijs in een verhouding van ongeveer 1 : 2 : 1 volgens de bekende erfelijkheidswetten van Mendel. Dit zou een aanwijzing kunnen vormen voor het feit dat de zogenaamde **blauwe eenden** een kruising zijn van zwarte en lichtgrijze dieren.

Naast de loopeend komen bij de tamme eenden slechts weinig sterk-afwijkende lichaamsvormen voor. Alleen de van een verenkuif op de kop voorziene kuifeenden wordt nog als middelzwaar ras gekweekt. Onder de witborsteenden en landeenden worden soms exemplaren met een meer of minder sterke kuif aangetroffen. Op welke manier zo'n kuif wordt overgeërfd, is nog niet precies bekend. Het komt soms voor dat eenden met een gladde kop nakomelingen met een kleine kuif krijgen. In zijn gedrag lijkt de tamme eend sterk op de wilde eend, maar bij de meeste rassen is de broeddrift zo goed als of geheel verloren gegaan.

Doordat de wilde eend bescheiden is en bijzonder grote aanpassingsmogelijkheden heeft, kon hij in de loop der tijden tot huisdier worden. Vrijwel op iedere boerderij hield men vroeger een koppel eenden, vooral in het waterrijke Noord-Holland. Men is zich later op een meer intensieve kweek gaan toeleggen door de eenden in hokken te plaatsen, wat heel wat betere resultaten gaf. Goed-ingerichte kweekbedrijven kan men thans op de Veluwe vinden.

usel

Een staaltje grasparkieten

Tekst: Arie Versluis.

Foto: Bert Peters.

Wanneer we de standaard openslaan bij **hemelsblauw** staat daar het volgende vermeldt:

Masker:

Wit. Het masker is helder, diep en breed versierd met zes op onderling gelijke afstand geplaatste grote ronde keelstippen waarvan de buitenste gedeeltelijk overdekt zijn door de basis van de wangvlek. De stippen moeten in overeenstemming zijn met maskerbreedte en diepte.

Wangvlek:

Violet.

Keelstippen:

Zwart.

Algemene lichaamskleur:

Rug, stuit borst, flanken buik en lendestreek, helder hemelsblauw.

Tekening:

Op wangen, achterhoofd, nek en vleugels, zwart en scherp omlijnd op een witte achtergrond.

Staart:

Lange staartpennen, blauw-zwart. Secundaire staartpennen, blauw-zwart-wit-blauw-zwart.

Keurtechnische aanwijzingen:

Ook bij deze kleurslag kunnen we het verschijnsel krijgen dat de baardpunten kleurloos zijn door het ontbreken van melanine. Deze kleurloze baardpunten verbleken de lichaamskleur tot flets hemelsblauw. Een goede sterke kleur wordt alleen verkregen als het melanine zich tot in de uiterste punten van de baardtoppen bevindt. Een uitzondering daarop maakt echter een reductie van het melanine om de kern, echter in veel mindere mate dan bij de grijsvleugels. Vogels met een dergelijke soort reductie zijn meestal te herkennen aan een iets verzwakte kleur van de zwarte ondulatietekening. Bij hemelsblauw zien we soms bij de schouderbocht in de ondulatietekening violetachtig blauw, dat kan erop wijzen dat de vogel de violetfactor bezit. De hemelsblauwe kleur moet diep hemelsblauw zijn. De buff-factor, dus een lange-

re bevedering, geeft een verblekend effect door de kleurloze baard toppen. In deze kleurslag zien we in de tekening vaak het zogenaamde opaline-effect.

Op twee zaken wordt in de keurtechnische aanwijzingen de aandacht gericht:

– onvoldoende kleurdiepte.

– het optreden van opaline-effect.

Daarnaast moet de kleur ook egaal zijn, dit geldt echter ook voor andere kleurslagen dan hemelsblauw. Op het opaline-effect is in het artikel in het mei-nummer van "Onze Vogels" al wat verder ingegaan. Wat daar staat over kobaltblauw kan ook voor hemelsblauw opgaan.

Voor wat de kleurdiepte betreft wordt er vaak vanuit gegaan dat vooral het fokken van blauw x blauw deze negatief beïnvloed.

Aangeraden wordt dan om regelmatig te kruisen met (licht) groenen. Aan deze theorie liggen twee uitgangspunten ten grondslag. De eerste is dat bij het verder accentueren van de postuur kweek, die in de zestiger jaren een sterke vlucht heeft genomen, de recessief verervende

Kleurkanaries

De standaardeisen in de praktijk

Phaeoivoor

Door een goed bezit aan bruin phaeomelanine, zal er op het rugdek een goede marmertekening ontstaan. Bij te weinig bruin phaeomelanine zal het marmertroon te vaag zijn, bij te veel wordt het allemaal te streperig. Ook op borst en flanken moet voldoende bruin phaeomelanine aanwezig zijn. De marmertekening dient direct boven de snavel te beginnen. Ook in de randen van de vleugel- en staartpennen moet voldoende bruin aanwezig zijn, maar ook weer niet zo veel dat de pennen in hun geheel een bruine kleur hebben. Pootjes en nagels zijn matig licht van kleur.

De bijkleur is geel met ivoor. Een goed geelbezit is noodzakelijk omdat door de werking van de ivoorstructuur het geel

zachter van uiting zal zijn. Dit neemt niet weg dat die gele kleur wel zuiver, diep en egaal moet wezen, ook in de vleugel- en staartpennen. Een matige schimmelverdeling doet de phaeoivoor het best uitkomen.

Kweekadvies.

A) Bruinivoor man split voor phaeo maal een phaeoivoor pop. B) Phaeo man split voor ivoor maal phaeoivoor pop. Hieruit komen dan jonge mannen die ivoor verervend zijn en phaeoivoor mannen en poppen. C) Phaeoivoor man maal bruine pop die split is voor phaeo. Deze paring geeft rechtstreeks phaeoivoor poppen, ivoor poppen die phaeo verervend zijn, mannen die split zijn voor ivoor en phaeo

en bruine mannen.

De phaeofactor vererft onafhankelijk, dus zowel mannen als poppen kunnen phaeo verervend zijn.

De ivoorstructuur vererft geslachtsgebonden dus alleen de mannen kunnen split voor ivoor wezen en in dat geval zijn de poppen ofwel ivoor ofwel niet ivoor. Om een goed bruinbezit te doen verkrijgen kan men in voorkomende gevallen gebruik maken van een klassieke bruine man of pop.

Veel voorkomende fouten.

Pigment: Te veel of te weinig phaeomelanine in het rugdek, waardoor de marmertekening niet tot uiting komt. Te weinig

kleuren wat achter gebleven zijn. Met het advies om te paren aan vogels uit de groenserie wordt dan beoogd om van de groenen positieve lichamelijke eigenschappen in te fokken. Inmiddels is dit wel wat achterhaald, er zijn blauwserie vogels die op geen enkele manier als postuurvogels onder hoeven te doen voor groenen.

De tweede veronderstelling is dat men aan groenserie vogels waarschijnlijk een beter vermogen tot handhaving van kleurdiepte toedicht dan aan blauwen. Het is maar de vraag of dit waar is, een hemelsblauwe vogel verschilt immers alleen van een lichtgroene door het ontbreken van geel carotenoïde (kleurstof) en dat gele carotenoïde oefent geen invloed uit op de diepte van de kleur. Ook bij lichtgroenen komen nuanceverschillen voor in kleurdiepte en de exemplaren die te licht van kleur zijn hebben bij paring aan de fletse blauwen géén positief effect op de kleurdiepte.

Wat wel van belang is dat er vogels worden gebruikt die een voldoende melanine bezit hebben, dat veroorzaakt dan een juiste kleurdiepte. De keuze van een partner moet door dat melaninebezit bepaald worden. Het maakt dan niet uit in welke kleurslag we dit zoeken. Een te fletse lichaamskleur van een hemelsblauwe kan verbeterd worden door paring aan een mooi diep gekleurde lichtgroe-

nen maar evenzogoed kan gezocht worden naar een andere hemelsblauwe die wel goed diep van kleur is. Om het opaline-effect wat in te nemen is het wel raadzaam om de partners in de normaalserie te zoeken.

In de keurtechnische aanwijzingen staat dat een langere bevedering een verblekend effect heeft door de kleurloze baardtoppen. Dit gaat maar ten dele op. De kleurloze baardtoppen kunnen inderdaad de kleur negatief beïnvloeden. Vooral als de wat lang bevederde vogels niet optimaal in conditie zijn (en dat is vaak het geval) vallen de kleurloze baardtoppen erg op. Voor mijn gevoel wordt de vogel hierdoor alleen minder egaal en

vlekkerig en zegt het niet zoveel over de kleurdiepte. Integendeel zelfs, de wat langbevederde vogels kunnen m.u.v. de baardtoppen een prima kleurdiepte tonen en als ze dan in topconditie zijn lijkt het wel of de kleurloze punten minder opvallen.

De vogel op de afbeelding behoorde op de engelse show waar hij werd gefotografeerd tot de beste exemplaren.

Een goed massief lichaam, brede nek en goede overgangen tussen romp, nek en kop. De staart is nog niet helemaal op lengte en in de mantel is wat opaline-effect zichtbaar. De vogel draagt de kop iets teveel achterover maar dat kan een moment opname zijn.

bruin langs de randen van de pennen. Vleugel- en staartpennen geheel van pigment voorzien.

Rugdek te streperig. Tekening begint niet aan de bovensnavel. Bijkleur: Gele kleur te diep, niet diep genoeg of onzuiver. Schimmelverdeling niet egaal, te veel of te weinig schimmel. Te weinig geel in vleugel- en staartpennen. Bijkleur in flanken, dijen, borst en/of onderlichaam te licht.

De poppen zijn voor de tentoonstelling het meest geschikt. Mannen in deze kleurslag bezitten over het algemeen te weinig phaeomelanine, vooral boven de snavel en voor de borst.

Piet Verdult.

PROSTITUTIE BIJ VOGELS

Bij de granaatkolibrie *Eulampis jugularis* van de Kleine Antillen en het eiland Dominica geeft het mannetje voedsel in plaats van seks. Het is zeker juist om hier van prostitutie te spreken. Het mannetje verdedigt een territorium met zoveel mogelijk bloeiende bomen. Als kapitalist beschouwt hij die nectarbronnen als zijn persoonlijk eigendom en kan dan ook geen rivaal tolereren.

prof. dr. Anthonie Stolk

Zelfs vrouwtjes worden als indringers beschouwd. Zijn ze bereid om met het mannetje te paren, dan wordt een uitzondering gemaakt. Een seksuele gunst dus in ruil voor levensbehoeften. Een kleinschalig ruilhandelje zoals dit sinds jaar en dag zal hebben bestaan. In principe als bij ons mensen. Dat bij de menselijke prostitué de vrouw alles zal doen om zwangerschap te voorkomen en de mannelijke klant niet tracht om de partner zwanger te maken, is natuurlijk slechts een gradu-eel verschil.

In de Himalaya en Nepal komt de fraaigekleurde oranjestuithoningwijzer of speurder *Indicator xanthonotus* voor, die van bijenwas houdt. Hij is een van de weinige dieren die was kan verteren. Geen wonder dan ook dat bijennesten fel door het mannetje worden verdedigd. Uiteraard zijn de vrouwtjes ook op dit vreemde produkt belust, maar om dit te bemachtigen, moet met de slimme eigenaar worden gepaard. Goed beschouwd is hier het mannetje de prostitué en biedt hij iets begerenswaardigs aan, waarvoor echter betaald moet worden. Hoe belangrijk die voedselbron wel is, kan blijken uit het feit dat mannetjes die een bijennest bezitten, tot paren komen. De minderbedeelde zijn tot een vrijgezellenbestaan gedoemd. Komt door een vroegtijdige dood van de eigenaar een voedselveld vrij, dan wordt er door de vrijgezellen hevig om gevochten, waarna door de gelukkige winnaar ter plaatse de zaak kan worden voortgezet, al of niet met de reeds aanwezige cliënteel. Heeft een mannetje geen nest, dan kan hij de vrouwtjes wel vergeten, terwijl de deur van de rijke rivalen werkelijk wordt platgelopen. Zo'n welgesteld heer bleek in één broedseizoen wel 46 maal te paren, waarvoor door hem minstens 18 verschillende vrouwtjes werden gebruikt.

Een merkwaardig systeem, waarbij het vrouwtje dubbel voedsel ontvangt. Door te paren met een bijennestbezitter heeft ze hoogwaardig voedsel binnen haar be-

reik, terwijl één van de beste mannen (misschien wel de allerbeste) vader van haar kinderen wordt. Twee vliegen in één klap bijgevolg. En wat het mannetje betreft: door te winnen in de slag om het bijennest heeft hij zich immers voorgoed bewezen.

Hier dus een paarsysteem, dat (heel solide) op voedselaanbod is gebaseerd. De mannen worden geselecteerd op de concurrentiestrijd met andere mannen en daarbij komt de beste uit de bus. De selectie van de vrouwtjes vindt plaats op grond van hun voorkeur om met de winnaar te paren ter wille van de voedselbron. Ook op de huwelijksmarkt van genoemde vogels worden mannen door de vrouwtjes als fraaiopgepoetste succesobjecten beschouwd en zou men nectar en bijenwas met de traditionele sportwagens kunnen vergelijken.

Nog enige opmerkingen betreffende deze soorten in verband met de praktijk. De granaatkolibrie kan in de volière tot voortplanting worden gebracht, al is het aantal geslaagde kweken zeker niet groot te noemen. Mos en plantenwol zijn de ingrediënten, waarvan het nest wordt vervaardigd. Deze oogverblindende (zij het ook wat agressieve) juwelen met hun sterk contrasterend verenkleed van zwart, rood en groen zijn uitstekend aan gevangenschap te wennen en zijn levendig en nieuwsgierig van aard: echt vogels waarmee wel het een en ander te beleven is. Wel moet voor een dichtbeplante volière worden gezorgd, want in hun woongebieden (hellingwouden en laagland) komt ook een dichte vegetatie voor. Bezoeken bloeiende nectarplanten, maar hebben ook kleine insecten op het menu, waarvan vooral bananen- of fruitvliegjes moeten worden genoemd. Hun geringe schuwheid staat ook het bezoek aan tuinen toe, waar uiteraard ook wel

wat voor hen is te vinden. Het ligt voor de hand dat men bij volière-dieren naast nectar ook voor kleine insecten moet zorgen.

Een eiwitrijk preparaat vermengd met zuivere natuurhoning voldoet uitstekend (vijf dessertlepels honing en één dessertlepel Stimulite Hastings op een kwart liter warm water). In plaats van honing is ook zuivere rietsuiker te gebruiken. Bananenvliegjes kunnen in grote hoeveelheden worden verstrekt. De drinkflesjes moeten enige malen per dag worden ververst.

Wat de honingwijzers betreft, is voor het waseten een speciale bacterie in de darm vereist, die de vrijwel onverteerbare stof kan afbreken. Het is *Micrococcus cerolyticus*, die in staat is om bijenwas in eenvoudige vetzuren om te zetten. De laatste kunnen dan door de vogel als voedsel worden gebruikt. Door die bacterie kan de was veel doelmatiger worden omgezet dan door een door de vogel zelf geproduceerd uitscheidingsproduct, dat waarschijnlijk in het bovenste deel van de dunne darm wordt afgescheiden. De wasvertering blijkt daar immers het meest intensief te zijn. Bij het opsporen van bijennesten gaan de honingwijzers (althans gedeeltelijk) op de wasgeur af. Op de geur van brandende waskaarsen wordt positief gereageerd. Interessant is dat deze vogels dorpskerken kunnen binnengaan om aan de waskaarsen op het altaar te knabbelen. Als regel is het reukvermogen bij vogels weinig ontwikkeld, maar de honingwijzers blijken tot de uitzonderingen te behoren. De reuklobben in hun hersenen blijken dan ook uitstekend ontwikkeld te zijn.

Door de honingwijzers kunnen grote hoeveelheden was worden verslonden. Overigens worden bijenlarven ook geconsumeerd. Men heeft wel gedacht dat de honingwijzers immuun zijn voor de angeisteken van de bijen en ook dat hun

De kastanjekop grondlijster

(*Zoothera interpres interpres*)

door G.E. Warner

verenkled een voldoende bescherming zou zijn. Wel zijn ze in het bezit van een stevige huid, die wellicht tegen bijensteken bescherming kan bieden. Wespeneieren en bijenetters zijn gewoon om de angelinsekten behendig van hun wapen te ontdoen, maar dit kon men tot op heden niet bij honingwyzers constateren. Ze worden zelden aangetroffen in gebieden waar geen bijen worden gevonden, wel een aanwijzing hoe belangrijk de nesten als voedselbronnen zijn. Overigens zijn wespennesten ook te gebruiken. Het zijn echt vogels van de struiksteppe en het bos. Opvallend is de snelle vlucht van deze goede vliegers, die een uitgesproken golvend karakter heeft. Er vindt een verplaatsing met de seizoenen plaats in verband met het voedsel. Echt trekken wordt niet gedaan. Aan insecten worden vliegende mieren, termieten, vliegen en sprinkhanen gegeten. De insecten worden op vliegenvangersmanier bemachtigd, waarbij van een uitkijkpost gebruik wordt gemaakt. Telkens keert de vogel naar zijn vaste zitplaats terug. Binnen zijn territorium blijkt de man bepaalde zangposten te hebben om vrouwtjes te lokken en rivalen te weerstaan. De eieren worden in de nesten van andere vogels gelegd. Het zoeken van een geschikt gastheernest komt geheel voor rekening van het vrouwtje. Het mannetje doet daaraan niet mee, want die heeft zijn handen vol om nieuwe vrouwtjes in zijn eenmanszaak te ontvangen. Speciaal nesten van ijsvogels, bijenetters, baardvogels en spechten blijken in aanmerking te komen: allemaal holenbroeders bijgevolg. Behendig wacht het vrouwtje tot de rechtmatige eigenaar weg is om dan voor het leggen van een enkel wit ei behoedzaam naar binnen te glippen. Als voorzorgsmaatregel vernietigt ze de eieren van de gastvrouw door deze even aan te prikken. Het kan natuurlijk gebeuren dat door deze nog meer eieren worden gelegd, die ook nog kunnen uitkomen, maar die worden door de jonge honingwijzer zonder vorm van proces gedood. Daarvoor heeft hij scherpe haken, zowel aan de boven- als de ondersnavel, waarmee hij net zo lang blindelings om zich heen hakt tot alles in zijn omgeving dood is. Die haken vallen ongeveer na een week af. De jonge vogel blijkt dan alle aandacht van zijn pleegouders te krijgen en groeit door het vele voedsel werkelijk als kool.

Geruime tijd geleden lazen we in een Duits blad dat iemand Rotkappen drosseln aanbod. Na telefonisch contact te hebben opgenomen, besloten we eens een kijkje te gaan nemen. Het bezoek resulteerde in overname van de vogels en thuis gekomen zijn we naarstig in de literatuur op zoek gegaan om meer van die vogels aan de weet te komen. In Birds of South East Asia vonden we een afbeelding en een korte beschrijving van de soort.

In eerste instantie hebben we deze vogels hetzelfde voedsel verstrekt wat we ook aan onze andere lijstersoorten geven. Opgemerkt dient nog te worden dat de vogels in bijzonder slechte conditie verkeerden, ik zou haast zeggen dat ze verwaarloosd waren. Veel van hun veren waren weg of afgebroken. We plaatsten de vogels in een kooi van 1 meter lang, 50 cm diep en 40 cm hoog. Dit was niet best, de vogels kwamen tot ernstige schermutselingen, ja zelfs tot een gevecht dat op 'jij of ik' leek. Ze bleken dus ten opzichte van elkaar behoorlijk agressief te zijn. Onze ervaring met lijsters heeft ons geleerd dat agressieve vogels gehuisvest in grote ruimten toch wel redelijk tot goed met elkaar overweg kunnen, dus verhuisden ze naar een aanmerkelijk ruimere volière. De vogels zelf zijn 15 cm groot en daarmee misschien wel een van de kleinste Zoothera-soorten.

Opvallend is hun lust tot baden en ze laten zich ook heel graag natregelen of natspuiten.

De kleuren zijn opvallend mooi. Zoals de naam al zegt, een kastanjebruine kap die reikt tot in de nek. Onder de ogen loopt de kleur over in donkerbruin, terwijl op de oorstreek de bevedering crèmeachtig van kleur is. Het rugdek is grijszwart, evenzo de vleugels die bovendien een opvallend witte streep vertonen. Onder die witte vleugelbalk zit een wat kleinere witte streep. De keel is zwart tot aan de borst en loopt dan over in zwarte stippen op een witte ondergrond. De staart is zwartgrijs.

In de boeken staat vermeld dat ze voorkomen in Thailand, Sumatra en als dwaalgast is hij ook op Borneoesignaleerd.

De vogels leven in heuvelachtige gebieden alsook in bergstreken tot op hoogten van 3000 meter. Ze zijn zelden waar te nemen, het zijn echte grondvogels die zich voornamelijk ophouden onder de dichte begroeiing. Een legsel bestaat uit maximaal twee eieren en dat betekent ook dat de vogels nagenoeg geen vijanden hebben. Man en pop zijn uiterlijk niet van elkaar te onderscheiden.

Ze blijken verzot te zijn op levend voer. Bessen en fruit raken ze niet aan; tahoe lusten ze als ik weet niet wat en tevens nemen ze ook universeelvoer op. Vanzelfsprekend dat ze dagelijks ook vers drinkwater tot hun beschikking moeten hebben.

De zang van deze grondlijsters lijkt erg veel op die van de Damlijsters, Zoothera citrina citrina, en kan dus mooi genoemd worden.

Tenslotte zij nog opgemerkt dat er een ondersoort is beschreven, Zoothera interpres leucplaema die voorkomt op het eiland Enggano.

Geslaagde kweek met de tuiparkiet

Tekst: J. Beekers
Foto's van de auteur en W. de Grahl.

De Tuiparkiet behoort tot de familie Broto-geris. Naast de nominaatvorm, **Broto-geris sanctithomae sanctithomae**, (Foto rechts boven) is er nog een ondersoort beschreven, **Broto-geris s.takatsukasae**, (Foto rechts onder) die Geelstreep tuiparkiet wordt genoemd.

De Geelstreep tuiparkiet onderscheidt zich van de nominaatvorm, de Tuiparkiet, door een wat donkerder kleur groen; zijn wat kleiner formaat, de tuiparkiet is 17 cm en de geelstreep 16 cm groot; zijn donkergekleurde iris die bij de nominaatvorm wit is; en de gele streep achter het oog. Overigens kan er nogal wat verschil in omvang van die streep zijn en in een enkel geval zelfs ook nog ontbreken. Bij de nominaatvorm is die streep achter het oog meestal niet aanwezig of slechts heel smal.

De Tuiparkiet komt voor in Centraal en West Brazilië, Zuidoost Colombia en Noordoost Peru (grijs op de kaart) en de Geelstreep tuiparkiet in Noordoost Brazilië (zwart op de kaart).

In de zomer van 1987 kwam ik in het bezit van 6 tuiparkieten en 2 geelstreep tuiparkieten.

De zes werden ondergebracht in een kooi van 1.80 x 0.50 x 0.50 meter en hierin werden ook enkele broedblokken opgehangen van 25 x 17 x 17 cm met als bodembedekking turfmoles en houtkrullen. Vanaf de eerste dag brachten de tuiparkieten per twee stuks de nachten in die blokken door.

Op 14 maart 1988 miste ik een van de vogels en bij controle in de blokken trof ik haar aan op twee eieren. Na 15 dagen controleerde ik dat blok opnieuw en toen bleek mij dat er in totaal zes eieren waren gelegd en ook alle zes bevrucht waren. Op 12 april was de situatie nog ongewijzigd. De volgende dag, 13 april, hoorde ik vanuit het betreffende nestblok een zacht piepend geluid komen. Uiteraard weer gekeken en ik trof daarin vijf jongen; het zesde ei was nog niet uitgekomen echter wel de volgende dag.

De pop heeft zich vanaf het eerste ei in

het blok opgehouden maar is nadat het vijfde ei gelegd was pas echt gaan broeden. De man sliep alleen s' nachts in het blok. Op de dag ging hij af en toe naar binnen, kennelijk om de pop te voeren. Het grootste gedeelte van de dag verbleef hij in de buurt van het nestblok en verjoeg de andere vier tuiparkieten zodra ze wat te dicht in de buurt kwamen.

De jonge tuiparkieten werden voorbeeldig door beide oudervogels gevoerd en op 25 april heb ik ze met 5 mm ringen geringd. Op 24 mei vloog het eerste jong uit. De oudervogels werden toen vrij agressief tegenover de andere vier tuiparkieten en daarom besloot ik die maar elders te huisvesten. Op 25 mei vlogen nog vier jonge tuiparkieten uit en de volgende dag het zesde en laatst uitgekomen jong.

Op het moment dat de jonge uitvlogen, waren ze alleen nog van de ouders te onderscheiden door hun wat lichtere snavelkleur, die overigens vrij snel bijkleurt, en door hun donker gekleurde iris.

Als voedsel werd ze een goed mengsel parkietenzaden gegeven, eivoer, trossierst en elke dag veel fruit zoals appel en kiwi maar ook komkommer en geraspte wortel. Daarnaast kregen ze ook dagelijks een klein schaalpje loripap waar ze duidelijk verzot op zijn.

Tenslotte wil ik nog opmerken dat ik graag in contact wil komen met liefhebbers die in het bezit zijn van geelstreep tuiparkieten. s' Avonds na 19.30 uur ben ik telefonisch bereikbaar onder nr. 040-122182.

use!

De/

Wilt u keurmeester worden bij de NBvV?

In 1989 start weer een opleiding voor KEURMEESTER TROPISCHE VOGELS e.d. Om in aanmerking te komen voor deze opleiding moet u ouder zijn dan 18 jaar, reeds vijf jaar tropische vogels hebben gekweekt of gehouden en met deze vogels ook aan tentoonstellingen hebben meegedaan. U moet ook over voldoende vrije tijd kunnen beschikken om de lessen te volgen en om later een redelijk aantal keuringen te verrichten.

Om toegelaten te worden tot de opleiding zal er door de TC-tropische vogels een test worden afgenomen. U moet dan blijk geven over een behoorlijke vogelkennis te beschikken alle vogelsoorten de opleiding betreffende. Maar ook moet u blijk geven op de hoogte te zijn van de organisatie van de NBvV.

De opleiding voor keurmeester zal, afhankelijk van het aantal toegelaten

aspirantkeurmeesters, zo veel mogelijk regionaal plaats vinden. Bij een te gering aantal toegelaten aspiranten – zodat geen regio's te vormen zijn – zal de opleiding centraal plaatsvinden in het midden van het land.

De cursusduur is drie jaar, met omstreeks 13 cursusdagen per jaar op zaterdag. Naast deze lessen dient men ook veel aan zelfstudie te doen. In het eerste cursusjaar worden alle tropische vogels en parkietachtigen globaal behandeld. Dit jaar wordt afgesloten met een schriftelijk- en praktisch tentamen. Gedurende de opleiding is men verplicht om minimaal 5 keuringen per keurseizoen in de praktijk mee te maken (zogenaamd bijzittingen) bij erkende Bondskeurmeesters van de NBvV.

In januari 1992 wordt de cursus afgerond met een examen. Bij het met goed

gevolg afleggen van dit examen is men bevoegd om alle vogels te keuren die genoemd worden in de hoofdgroepen 14 t/m 28 uit het vraagprogramma van de NBvV m.u.v. hoofdgroep 23. Na voltooiën van deze basisopleiding bestaat de mogelijkheid om een vervolgopleiding te volgen betreffende één speciale groep vogels.

De hele opleiding is voor wat betreft de reis- en verblijfkosten, studieboeken en standardeisen voor rekening van de cursist.

Indien u geïnteresseerd bent in deze opleiding kunt u zich (UITSLUITEND SCHRIFTELIJK) opgeven bij P.J.F. Klören, Meidoornweg 10, 3768 CN SOEST. Uw aanmelding moet op 1 december ontvangen zijn.

Hart voor een jonge flamingo . . .

In het Noorder Dierenpark worden gemiddeld zo'n 10 flamingo's per jaar geboren. Dit jaar viel de broedtijd van de flamingo's echter samen met een periode waarin naar verhouding ontzettend veel regen viel. Alle 28 broeddagen regende het minstens enkele uren, wat zeer schadelijk is voor het legsel.

Toen de gevolgen van deze ramp zichtbaar werden, is gepoogd nog te redden wat er te redden viel en is een aantal eieren in broedmachines geplaatst. Slechts één ervan bleek niet afgestorven te zijn en gisteren is er een kuiken uitgekropen.

Het jonge flamingootje wordt gevoerd met zeer fijngesneden hart, waaraan wat vitamines en mineralen zijn toegevoegd. Het krijgt dit mengsel toegediend via een injectiespuit waaraan een stukje ventiel-slang bevestigd is.

De babyflamingo bezit nog niet de kromme snavel, die zo kenmerkend is voor flamingo's, noch hun fraaie roze verenkleed. Hij is spierwit. De eitand waarmee hij zich uit het ei worsteide is ook nog duidelijk zichtbaar. Voorlopig is de baby, die de naam Pluvius (de god van de regen) kreeg, te bewonderen in het fokcentrum van het park, waar hij om de twee uur gevoerd wordt. Het met de hand grootbrengen van een flamingo is uitermate moeilijk en is voorzover bekend, over de hele wereld nog maar een paar keer gelukt.

De Europese tortel (*Streptopelia turtur*) en de Oosterse tortel (*Streptopelia orientalis*)

Reeds als jongen van een jaar of twaalf boeide mij het koerende geluid van de Europese tortel. En als het dan al eens een heel enkele keer lukte om dit duifje van dichtbij te zien, was ik steeds verwonderd door de mooie kleuren. Het kastanje-bruine met donkere vlekken op de rug en de zilver met zwart gestreepte halsvlek zijn zeer duidelijke kenmerken van dit duifje.

Soms tref je dit duifje aan op een van de vele dreven van onze monocultuur-bossen van de grove den, zoekend naar zaden van deze boom. Als het diertje dan van je weg vliegt zie je heel duidelijk de witte band aan het einde van de staart.

Zo eind april arriveert de Europese tortel in ons land en de ons omringende landen om hier een of twee broedsels groot te brengen. Vroeg in het najaar trekken ze vervolgens weer terug naar Afrika. Zonder twijfel zijn de westerlijke cultuur-veranderingen der laatste jaren ook aan dit vogeltje niet onopgemerkt voorbij gegaan.

Zij broeden graag in struiken en houtwallen, soms in niet te druk bezochte parken, in tuinen en op begraafplaatsen. Zij leven van de zaden die onze cultuur en vegetatie hen biedt.

Bij onze wet is het verboden om deze duif te houden en derhalve is het ook niet toegestaan er mee te fokken. Hierdoor wordt de instandhouding der soort bemoeilijkt. Het is immers bekend dat allerlei omstandigheden die door de mens zijn veroorzaakt de overlevingskansen van vele vogelsoorten, waaronder de Europese tortel, zienderogen afnemen.

Een oplossing ligt voor de hand. Het onder controle laten fokken door bekwame vogelhouders en het invoeren van een ringen-systeem. De diverse vogelbonden zijn gaarne bereid hieraan gezamenlijk mede te werken.

Ik heb reeds verschillende malen Europese tortels gezien bij fokkers die deze soort illegaal hielden. Het fokken is geen probleem. En, nogmaals gezegd, door het invoeren van een ringen-systeem kan er ook een eind gemaakt worden op de jacht naar de – nu nog – illegale fokkers/houders. Ook zelf ben ik wel eens voor de verleiding bezweken en heb ik eens

een paartje Europese tortels gehouden. Ik ben er mee gestopt enkel en alleen omdat het houden bij de wet verboden is. Ik wou me niet schuldig voelen.

Bij een handelaar kocht ik een paar Oosterse tortels. Ze waren groter dan de Europese tortel en wat donkerder van kleur. Thuisgekomen raadpleegde ik het boek "Pigeons and doves" van Goodwin. In dit boek vindt men alle duifsoorten die op de wereld voorkomen. Na mijn determinatie kwam ik tenslotte uit bij de "*Streptopelia orientalis agricola*". Deze is kleiner en roder dan de *orientalis*. Ik was erg blij met de nieuwe aanwinsten en tegelijk gerust gesteld. Nu kon ik fokken met deze mooie duif die erg veel weg heeft van de Europese tortel. Het eerste jaar kwam er van broeden niets terecht. Het tweede jaar kweekte ik drie jonge doffers, doch overleed helaas de duivin, zodat ik alleen nog maar vier doffers over hield. Bij een kennis ruilde ik met een paar andere duiven, volgens bedoelde kennis echte *Streptopelia orientalis*. Deze waren groter dan mijn "*Streptopelia orientalis agricola*".

Achteraf bleken dit twee duivinnen te zijn. Bij een andere kennis kocht ik een duivin van dezelfde soort. Nu had ik drie paren waaruit ik vorig jaar in totaal zeven jongen kweekte. Deze jongen waren minder schuw dan de ouderdieren. Wat mij bij de nakweek opvalt is, dat sommigen van de jongen koeren als de Europese en anderen als de Oosterse. Volgens Goodwin overlappen de soorten elkaar.

Of kruisingen, als je het zo tenminste wilt noemen, in de natuur voorkomen is mij niet bekend. Wel weet ik uit eigen ervaring dat de jongen uit kruisingen vruchtbaar zijn.

Het houden en fokken van deze duiven geeft mij een enorme voldoening. Ik hoop dan ook van harte dat deze soort eens wordt toegelaten op de vogelshow in Breda en op andere tentoonstellingen. Veel belangrijker is echter dat wij de Europese tortel in stand houden. En daarom hoop ik eveneens dat de belemmeringen i.v.m. het houden en fokken van deze soort binnenkort worden opgeheven.

Th. Cox

Musleeuweriken

De Leeuweriken staan wetenschappelijk beschreven onder de familienaam *Alaudidae* en ingedeeld in o.a. mus-, strand-, veld-, woestijn- en struikleeuweriken. Het zijn nog wat primitieve vogels en de musleeuweriken benaderen het dichtst de oorspronkelijke vorm. Het zijn met name de musleeuweriken, met als wetenschappelijke naam *Eremopterix*, waaraan we in dit artikel de aandacht willen wijden.

De **Witvoorhoofd musleeuwerik**, *Eremopterix nigriceps*, is ongeveer 12 cm groot en er zijn een viertal rassen beschreven, te weten: *E.n. nigriceps*, welke voorkomt op de Kaapverdische eilanden; *E.n. albifrons* op Mauretanië; *M.n. melanauchen* in Egypte, Ethiopië, Soedan, Arabië en Iraq en *M.n. affinis* in Pakistan en Noordwest India.

De foto toont u een mannelijk exemplaar, de popjes zijn op de bovenzijde zandbruin en op de onderzijde cremachtig wit. De ondervleugeldekveren zijn bij de popjes zwart.

Ze leven in halfwoeste steppen en savannen waar ze zich voornamelijk op de grond ophouden. Dit is ook al af te leiden aan de kleur van hun bovendek. Bij onraad drukken ze zich plat tegen de grond en ze vallen dan beslist niet meer op. Hun voedsel bestaat uit allerlei zaden van grassen en wilde planten en vooral ook tijdens de periode dat er jongen zijn uit diverse kleine insecten.

Het begin van de broedperiode wordt aangekondigd door de man die dan regelmatig korte baltsvluchten maakt. Hij vliegt dan heel snel en min of meer spiraalvormig omhoog en laat onderwijl zijn trillende gezang horen. Toch bereiken ze lang niet die hoogte die we van andere leeuweriksoorten gewend zijn. Hierna storten ze zich als het ware weer geluidloos naar beneden. De feitelijke balts speelt zich af op de grond. De man loopt dan met een wat neergebogen kopje, iets opgeheven vleugels en breed uitgespreide staart regelmatig om het popje heen en laat daarbij eveneens zijn gezang horen.

Het nest wordt aangelegd in een kuiltje in de grond. Dat kuiltje is over het algemeen vrij diep en wordt met dunne graspalmen bekleed. Om het nestje liggen meestal wat steentjes. Teneinde het nest,

maar vooral de eitjes en de jongen, tegen al te felle zonnestralen te beschermen,

Tekst: Cees van Berkel
Foto's: H. Bielfeld

wordt het altijd aan de noordelijke zijde van flinke hoge graspollen of onder lage struiken gesitueerd.

Een legsel bestaat uit gemiddeld 2 hoog-

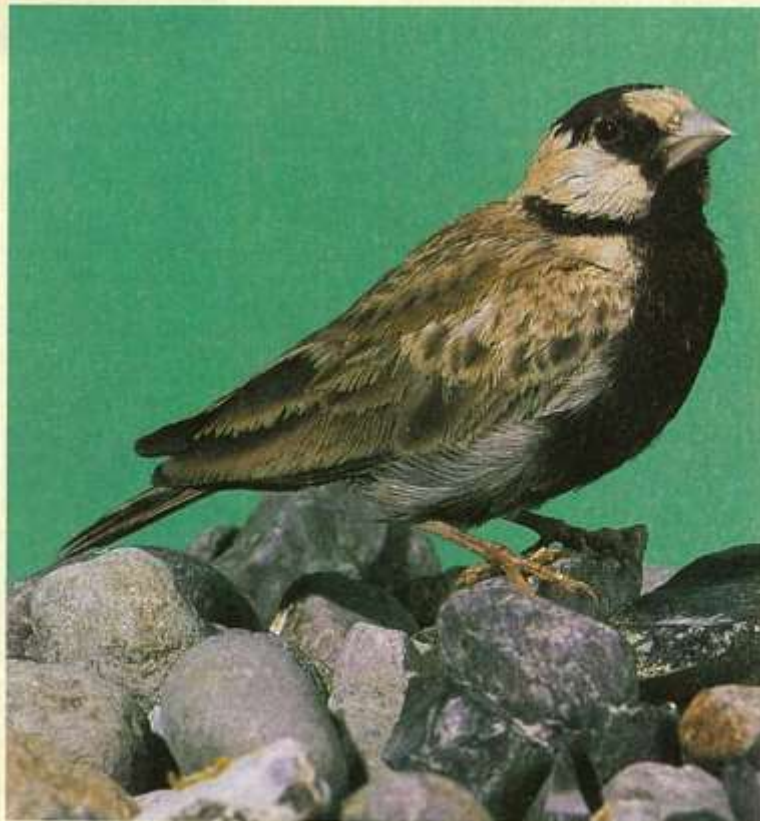
stens 3 eitjes die een witachtige schaal hebben en geheel bezet zijn met allerlei paarsachtige tot bruine puntjes, vlekjes en fijne haaltjes. Alleen het popje broedt en de broedduur bedraagt ongeveer 12 dagen. Het mannetje laat gedurende die tijd veelvuldig zijn liedje horen, meestal vanaf een markante plaats. Overigens geen onaangenaam gehoor.

De broedtijd valt in de maanden januari en februari en april en mei. Na deze periode trekken de vogels in kleine groepjes met elkaar op.

Een nagenoeg gelijke levenswijze houdt de volgende soort er op na, de 12 cm grote **Witwang musleeuwerik**, *Eremopterix leucotis*.

Ook hiervan zijn vier rassen beschreven, te weten: *E.l. leucotis* welke domicilie

1) *Witvoorhoofd musleeuwerik man*

vindt in Ethiopië; *E.l.melanocephala* in Senegal; *E.l.madaraszi* in Kenia, Tanzania en Zimbabwe en *E.l.smithi* in Zuid en Zuidoost Afrika.

Beide foto's geven u een goed beeld van de verschijningsvorm van zowel man als pop.

De eitjes van de witwang zijn witgrijs van kleur en geheel of alleen aan het stompe einde bezet met bruine vlekjes.

Musleeuweriken worden in het algemeen sporadisch ingevoerd en ze zijn ook bij de vogelliefhebbers niet zo erg in trek. Indien ze wel worden gehouden, dan zal de ruimte waarin ze zijn gehuisvest toch wel aangepast dienen te zijn. De ruimte moet droog en warm zijn, een zanderige bodem hebben en wat be-

2) Witwang musleeuwerik man

3) Witwang musleeuwerik pop

groeit met graspollen en lage struikjes. Het 'plafond' kan het beste bespannen worden met linnen of indien het een buitenverblijf betreft met een nylon net met niet al te grote mazen. Het is namelijk niet denkbeeldig dat de vogels hun zo eigen baltsvlucht naar omhoog willen uitvoeren en bij een normale uitvoering van het vogelverblijf zou dat dan wel eens noodlottige gevolgen kunnen hebben. Beide hebben relatief weinig water nodig. Drinken doen ze zeer matig en wat het baden betreft dat doen ze veelvuldig in het zand en nauwelijks of niet in water. Als voedsel dient een goede zaadmengeling te worden verstrekt, aangevuld met gras- en onkruidzaden, wat gekiemde zaden en levend voedsel waaronder bijvoorbeeld kleine meelwormen, buffalwormpjes, pinky's, larven van de wasmot, kleine krekels etc...

Van kweekresultaten is ons niets bekend.

Volière van de maand

In april 1972 ben ik begonnen met het houden van twee koppels bruine kanaries. Met medewerking van mijn achterbuurman Dhr. P. Vermeulen, was het al snel uitgroeid tot tientallen. Ik was toen 14 jaar en ben meteen lid geworden van de vogelvereniging De Goudvink te Nijmegen, waar Dhr. P. Vermeulen voorzitter van was.

Al snel had ik een volière van 2.50 x 0.60 x 1.00 mtr aan de afscheiding van de tuin hangen, dat al snel uitgroeide tot een staande volière van 5.00 x 1.00 x 2.00 mtr. Hierin hield ik wat kleurkanaries en wat vinken.

10 jaar later trouwde ik, en ging in een flat wonen waar ik geen vogels kon houden. Zeven maanden later verhuisden we naar 'n eengezinswoning in Wychen, waar ik al snel een volière had staan van 2.50 x 2.50 x 2.00 mtr maar nog geen jaar later moest ik hem al weer afbreken, want we gingen alweer verhuizen, ditmaal naar Groesbeek. Daar ik nu een eigen huis heb met een groot stuk grond, ben ik al gauw begonnen met het bouwen van mijn nieuwe volière die ik in de hoek van de tuin geplaatst heb (zie foto 1).

Het is tevens een afscheiding van de tuin. De volière is 8.50 x 8.50 x 2.00 mtr, en 1.50 diep, waarvan het broedgedeelte 4.50 x 4.50 mtr is.

Ik zal een paar technische tips geven, hoe de volière is opgebouwd. De fundering van het broedgedeelte is 45 cm breed en 25 cm hoog met betonijzer er in.

Daarop is de buitenmuur van rood metselsteen gebouwd, en de binnenmuur van grindbetonsteen.

Daartussen zit 5 cm glaswol voor spouwisolatie. In de voorgevel is 'n toegangsdeur van 1.90 x 0.80 mtr, met rechts daarnaast twee grote dubbelglas ramen van 1.20 x 1.20 mtr.

In de zijgevels zijn de deuren 1.60 x 0.65 mtr, die van binnenuit in de buitenvlucht draaien.

De balklaag bevat 8 balken van 16 x 6 cm en liggen 50 cm uit elkaar. Enkele balken zijn voorzien van een haakanker die bevestigd is op de binnenmuur. De balken zijn belegd met underlayment platen 16 mm dik met groef en veer.

Het dakisolatie is van hardschuim 5 cm dik, met daarop een laag dakleer en een laag bitume.

Het dak is rondom afgewerkt met een alum. daktrim. De buitenvluchten zijn gemaakt van 4 lagen rood metselsteen, met daarop het houten raamwerk van geschaafd vurenhout, 5 x 5 cm dik, dat 3

De

ssel

Alle zand is geen volièrè zand

x met tuinbeits is behandeld. Daarop heb ik dubbel gaas aangebracht. Op het dak van de vluchten heb ik glas-vezelgolfplaten liggen, dat uit één stuk is (op rol verkrijgbaar). De voorzijde wordt 's winters voorzien van plastic.

Toen ik aan de binnenzijde van de broedruimte begon, heb ik eerst gipsplaten tegen het dak aangebracht, waarvan de naden goed zijn dicht gesmeerd om luis te voorkomen. Toen de muren met mortel waren afgesmeerd, ben ik begonnen met plavuizen leggen, die makkelijk schoon te houden zijn en ongedierte buiten houdt.

Daarna heb ik de hele ruimte wit geschilderd met afwasbare tex. Ik heb ook gas en water aangelegd omdat ik een keukenblok van 1.50 mtr lang geplaatst heb, en warm water krijg ik via de geiser die er ook geplaatst is.

Een geveelkachel die onder het raam gemonteerd is, houdt de temperatuur op peil ($\pm 12^\circ$).

Links als je binnenkomt heb ik 21 broedkooien geplaatst op een zelfgemaakte onderbouw (zie foto 3) met keukenkastdeurtjes ervoor. Rechts staat een vlucht van 3 x 1 mtr, waar ik de jonge vogels houd (zie foto 4).

s' Avonds licht ik bij tot max. 14 uur licht per dag. Daarvoor heb ik 2 t.l. balken van 35 watt, 2 peren van 15 watt, en 1 peer van 3 watt, waar tijd klokken tussen zitten die ik naar gewenste tijd kan instellen.

In de buitenvlucht links heb ik een waterval gemaakt met een spotlamp van 60 watt erop gericht (zie foto 2), en er staat nog jonge beplanting in o.a. conifeer, vlier, liguster en klimop. In deze vlucht houd ik m'n wildzangvogels o.a. sijsjes, putters, kneu, groenvinken en 'n boekvink.

In de vlucht rechts houd ik alleen de kanaries. Deze bevolking bestaat uit: ± 40 stuks o.a. bruin, zilverbruin, isabel en pastel, en ook nog een paar bruin/wit kwartels lopen erin.

Er rest mij nog te vertellen, dat met behulp van een aantal familieleden dit alles tot stand is gekomen.

Het is een lust om voor de volièrè te zitten en van de vogels te genieten. Ik hoop nog heel lang met deze hobby te kunnen doorgaan.

Sjaak Peeters
Herwendaalsehoek 11
6562 ZN GROESBEEK

Natuurlijk is het zo wat de hr. Kalverboer schrijft in onze vogels no. 3-1988, over het gebruik van rivierzand, maar alle zand is geen rivierzand.

Iets dergelijks overkwam een buurman van mij, deze richtte een vijver in, de voedingsbodem vermengde en dekte hij af met rivierzand, tot zijn grote verbazing gingen al zijn vissen dood. Teneinde raad ging hij eens informeren bij een terzake kundig persoon, die hem al gauw uit de problemen kon helpen, de oorzaak was: het RIVIERZAND!

Ieder weldenkend mens die een klein beetje de milieuvervuiling in de gaten houdt via de media, moet toch tot de conclusie komen dat men nooit en te nimmer rivierzand moet gaan gebruiken als bodembedekking in de volièrè en broedhokken. Rivierzand zit vol met zware metalen en diverse schadelijke stoffen, het groots vervuulende element wat er bestaat dank zij onze industrie. Het probleem van sterfte, zit niet in het gebruik van zand maar van rivierzand.

Zelf beoefen ik al zo'n 40 jaar de vogel-hobby en gebruik als bodembedekking, te weten wit zand, wat ± 2 m. diep uit de grond komt, uiteraard wel op een plaats waarvan ik zeker weet dat er geen vervuiling heeft plaats gevonden d.m.v. storting van afval. Dit zand laat ik drogen en strooi het over de bodem van de volièrè c.q. broedhokken, daaroverheen schelpenzand en vogelmineralen.

Dan nu de klap op de vuurpijl, weet u dat ik het geheel maar éénmaal per maand ververs? Elke week haal ik het zand van de bodem, zeef het met een fijne zeef en strooi het daarna weer in de daarvoor bestemde ruimte, dan weer schelpenzand en vogelmineralen er over heen. Ik weet dat dit velen onlogisch in de oren zal klinken, maar als ik u vertel dat ik nagenoeg nooit dode vogels heb, ook onder jonge vogels niet, terwijl ik toch een vogel kweek die bij velen bekend staat als zwak en moeilijk n.m. de gouldamadine. Ik krijg vaak de indruk dat vele vogelliefhebbers couveuse vogeltjes aan het kweken zijn, papier op de grond en extreem hoge temperaturen.

Vandaag of morgen komt er een fabrikant op het idee om vogelluiers te gaan produceren, bouw eens een stam op met

natuurlijke weerstand tegen zowel ziekten als temperatuur.

Terecht schrijft de hr. Kalverboer, zieke en zwakke vogels schakelen zich in de natuur zelf uit, omdat er geen voortplanting plaats vindt, maar de meeste vogelliefhebbers proberen met allerlei vitamine preparaten de vogels in leven te houden. Op deze manier krijgen we een soort die nergens tegen bestand is. Ik zou niet graag een vogel kopen die op zo'n manier grootgebracht is, want binnen een maand legt die bij mij het loodje. Vogels die een goed uitgebalanceerd en gevarieerd voedsel menu krijgen, bouwen een natuurlijke weerstand op.

Resumerend:

Hygiëne ja, elke week de hokken schoonmaken, vergeet daarbij de zitstokken niet, regelmatig de naden in de volièrè behandelen met een antiluis middel.

De drinkbakken en voerbakken éénmaal per maand ontsmetten met halamid.

Afsluitend:

Vogelliefhebber kent uw vogel.

Het observeren van de vogels is één van de belangrijkste taken die een vogelliefhebber zich eigen moet maken. Zo gauw als men ziet dat een vogel niet in orde is, hem eruit vangen en apart zetten, daarna de diagnose stellen, desnoods met behulp van een dierenarts die wel verstand van vogels moet hebben. Daarna de nodige maatregelen treffen voor zowel de zieke als gezonde vogels waar de zieke vogel vandaan komt.

Dagelijkse controle van de mest is zeker ook belangrijk i.v.m. het tijdig constateren van diarree.

Met dit schrijven hoop ik veel vogelliefhebbers gerust gesteld te hebben die gebruik maken van zand c.q. schelpenzand, maar één ding gebruik nooit RIVIERZAND want goedkoop is duurkoop.

J. Knoop

De

Zwartband gaailijster,

Garrulax pectoralis.

Het is eigenlijk onvoorstelbaar hoeveel soorten gaailijsters er de laatste jaren zijn geïmporteerd en in handen gekomen zijn van de vogelliefhebbers.

Een van die soorten en zeker niet de minst fraaie, is de Zwartband gaailijster. In de Checklist van Howard en Moore, worden de navolgende rassen genoemd: *Garrulax pectoralis pectoralis*, voorkomend in Nepal; *G.p.melanotis*, Oostelijk himalaya, Assam en Noord Birma; *G.p.subflosus*, Zuidoost Birma; *G.p.robini*, Noordoost Laos en Noord Vietnam; *G.p.piticollis*, Zuidoost China en *G.p.semitorquatus*, Hainan.

Ze hebben een lengte van ongeveer 29 cm. Tussen man en vrouwtje is er geen uiterlijk waarneembaar verschil. Beide zijn dus gelijk van kleur, tekening en grootte. Het zijn bewoners van bergwouden en trekken meestal op in groepjes van 10 tot 25 stuks, vaak samen met *Garrulax monileger* en andere gaailijsters. Als ze een open vlakte over steken, vliegen ze altijd achter elkaar in een vloeiende beweging en nooit dicht bij elkaar. Dat doen ze overigens wel als er plotseling gevaar dreigt. Hun vlucht is een beetje stuntelig en sloom maar toch duidelijk sterker dan de meeste gaailijsters.

Hun voedsel vinden ze op en in de bosgrond waar ze veelvuldig op vertoeven en zich met korte wipjes voortbewegen. Allerlei insecten en larven pikken ze op. Zodra er één alarm slaat, vliegen ze allemaal gelijk en enorm snel de bomen of struiken in. Ze wippen vervolgens heel snel van tak tot tak om dan kort daarna op de vlucht te gaan. Het is opvallend hoe handig ze deze verdwijntechniek beheersen.

Tijdens het scharrelen over de grond, gedragen ze zich op een speelse wijze. Ze spreiden de vleugels, buigen en maken allerlei capriolen en ondertussen produ-

Tekst: H.A. Maurer
Foto: W. Akkermans

ceren ze ook nog eens vrij harde geluiden. Ze zijn luidruchtig van aard.

De broedtijd is van maart tot augustus. Meestal wordt er echter van april tot juni genesteld. Het nest is breed, wat schotelvormig en onordelijk. Het zit allemaal wat losjes in elkaar. Als nestmateriaal gebruiken ze bamboeblad en andere dode en dorre bladeren, planteworteltjes, mos etc. etc. Met ranken wordt het geheel wat bij elkaar gehouden en de nestkom wordt bekleed met voornamelijk fijne zachte grassprietten. Als nestplaats verkiezen ze dichte bosjes of kleine bomen.

Een legsel bestaat uit 3 tot 5 eieren, zelden 7 en gewoonlijk 4. De schaal kleur is donkerblauw. Bij nadering van gevaar vliegt de pop als de weerlicht van het nest en wel zodanig dat daardoor maar moeilijk is vast te stellen waar ze vandaan komt, waar het nest zich bevindt.

Deze gaailijsters worden geparasiteerd door enkele koekoeken, te weten *Clamator coromandus*, roodvleugel koekoek en *Cuculus sparverioides*, de grote havikkoekoek.

VOGEL '89

meer dan 8000 vogels in honderden soorten.
De GROOTSTE VOGELSHOW VAN NEDERLAND
Van 12 t/m 15 januari 1989
in HET TURFSCHIP te BREDA

Een echte NBvV-show, altijd nieuw, boeiend en leerzaam

do	12/1	11.00-18.00 uur
vr	13/1	10.00-18.00 uur
za	14/1	10.00-18.00 uur
zo	15/1	10.00-17.00 uur

Voor Indische spreeuw

De Voor Indische Spreeuw is een bewoner van uitgestrekte weiden en cultuurgebieden in India, Nepal en Assam.

Ze zijn ongeveer 23 cm groot.

Volwassen mannetjes hebben een glanzend zwartgroene kopbevedering met op het voorhoofd en boven de ogen wat fijne witte puntjes.

De bovendelen zijn zwartachtig bruin, in de halsstreek zwartachtig groen. Op de schouders hebben de veren witte buitenvlaggen en de teugels, wangen en oorstreek zijn geheel wit bevederd. Onderborst en flanken zijn grijs, de buik meer isabelkleurig. De vleugels zijn zwart. Rondom de ogen bevindt zich een naakte oranjegele oogring die naar achteren taps toeloopt. Snavel en poten zijn geel. Er is nauwelijks uiterlijk verschil tussen man en pop.

De laatste zou wat kleiner van formaat zijn, hetgeen overigens zeer moeilijk is te zien.

Het zijn echte spreeuwen dus alleseters. Hun voorkeur gaat uit naar emelten, wormen, kevers en allerlei insecten die ze al stekend met hun snavel in de grond weten te verschalken.

Nestelen doen ze in het algemeen in hoge palmbomen. Het nest is vervaardigd van gras-, riet- en rijsthalmen, erg omvangrijk en kegelvormig met een vrij lang invliegkat, dit in tegenstelling tot de meeste spreeuwsorten.

Weliswaar is hier de Voor Indische spreeuw, *Sturnus contra contra* afgebeeld, de nominaatvorm dus, maar liever vertel ik u iets over de ondersoort *Sturnus contra jalla*, de jallaspreeuw, omdat ik die veel beter ken. Trouwens, in tal van opzichten komen deze vogels overeen, ook wat gedrag betreft. Ook kleurverschillen zijn er weinig. De jalla heeft echter meer geel rond de ogen. Hij is iets groter dan onze bloedeigen spreeuw.

Djalak

Hoewel de officiële inheemse naam "Djalak soëren" is op Java, Madoera en Bali, kenden wij deze "eksterachtige" vogels alleen als djalak. In alle grote steden

Tekst: Meindert de Jong
Foto: Wout Akkermans

van Java en ook in de kampongs en desa's komen ze voor. (Ik weet niet hoe het thans met de aantallen is gesteld, maar ik spreek van voor de oorlog. De beide keren dat we op Java en Bali met vakantie waren, gaven de vogels nog wel acte de présence, maar niet meer honderden in grote tuinen zoals vroeger.) Djalaks zijn montere, opgewekte, levendige vogels, die in het geheel niet schuw zijn. De hele dag kan men ze horen "schelden", fluiten en zingen, zowel op de gazons als in het geboomte. Het geluid is een niet erg welluidend geschetter, maar het liedje dat bij tijd en wijle wordt voorgedragen is beslist niet onaardig. Destijds waren ze

op sommige plaatsen in gezelschap van buffelpikkers, koetilangs e.a. Schuw zijn deze spreeuwen allerminst. Zeg maar dat ze brutaal zijn. Soms gaan ze zelfs de huizen binnen. Ik zal een voorbeeld noemen: ik had een kamer aan de Juliana-boulevard (die zal nu wel anders heten) en gewoonlijk zette de baboe of djongos tijdens mijn middagdutje een schaalte met vruchten klaar "voor de toean als-ie wakker werd". Op zekere middag deed ik mijn ogen open en het eerste wat ik zag, was een djalak die zich tegoed deed aan mijn papaja!

Djalaks zijn alleseters. De tani's, de boeren, zien deze vogels wat graag want het aantal schadelijke insecten dat ze naar de andere wereld helpen, is niet onaanzienlijk.

Op het heetst van de dag ziet en hoort men deze vogels nauwelijks. Dan houden zij zich schuil tussen het loven in hoog geboomte, maar zodra de siësta beëindigd is, zijn ze weer present. 's Avonds verzamelen de djalaks zich tot flinke zwermen om gezamenlijk de nacht in slaapbomen door te brengen. (Daar hebben onze spreeuwen trouwens ook een handje van.)

Het nest is een enorm bouwsel voor zo'n betrekkelijk kleine vogel. Soms is het circa 25 cm hoog en 30 cm breed. Het wordt gebouwd in bomen en struiken, in bladoksels van palmen en in de wirwar van epifyten, die langs de bomen groeien. Meestal worden drie eieren gelegd, soms slechts twee. Ze zijn prachtig blauwgroen van kleur.

VOGEL '89

meer dan 8000 vogels in honderden soorten.
De GROOTSTE VOGELSHOW VAN NEDERLAND
Van 12 t/m 15 januari 1989
in HET TURFSCHIP te BREDA

Een echte NBvV-show, altijd nieuw, boeiend en leerzaam

Met tal van
soorten
vruchten- en
insecteneters

De Zwartkop

De zwartkop (*Sylvia atricapilla*), die ook wel betiteld wordt met zwartkoptuinfluit, is in ons land een talrijke broedvogel. Volgens de "Atlas van de Nederlandse broedvogels" wordt het aantal broedparen in Nederland geschat op 30.000 tot 50.000 paren. Ofschoon deze vogel gerekend wordt tot de zogenaamde zomervogels, neemt het aantal winterwaarnemingen geregeld toe. Normaliter overwinteren de zwartkopjes in de wouden

en steppengebieden van westelijk Afrika, vanwaar ze omstreeks begin april in onze

Tekst: Meindert de Jong
Foto: P. Podpera

gebieden arriveren. Zij trekken weer weg vanaf het begin van augustus tot in okto-

ber. Hoewel de zwartkoppen overwegend insectenetters zijn, versmaden ze ook allerminst plantaardig voedsel, vooral besjes. Ze zijn dus minder gespecialiseerd dan de overige zangertjes van het geslacht *Sylvia*.

Signalement

Er is een duidelijk onderscheid tussen het mannetje en het vrouwtje. Bij de eerste is de gehele bovenkop glanzend zwart. De zijkanten van de kop en de hals zijn asgrijs; alle bovendelen, inclusief de buitenkant van de vleugeltjes, zijn grijsachtig bruin. De slagpennen zijn voorzien van lichtere randjes. Ook de kin, keel en borst zijn asgrijs, de zijkanten van het lichaam grijsachtig bruin. De andere onderdelen zijn witachtig; de staartpennen hebben een zwartbruine kleur.

Bij het vrouwtje is de gehele bovenkop roodbruin in plaats van zwart. Verder zijn de bovendelen wat bruiner en ook de borst. Jonge vogels lijken veel op hun moeder, maar de jonge mannetjes kunnen al vrij spoedig herkennen aan zwarte enigszins bruin gevlekte bovenkop.

Biotoop

Gewoonlijk arriveren het eerst de mannetjes uit de winterkwartieren en zij bezetten onmiddellijk een territorium. Dit kan zich zowel in loof- als gemengde bossen bevinden, maar ook mijden ze naaldhout niet. De vogels houden evenwel van een struikachtige onderbegroeiing en verder nemen ze genoegen met flinke heesters, opgaand struikgewas, boomgaarden, parken, flinke tuinen, begraafplaatsen enz. De meeste nesten bevinden zich op hoogten, die variëren van een halve meter tot ongeveer anderhalve meter boven de grond. De vrij kleine, compacte, komvormige bouwseltjes zijn vervaardigd van droog gras, worteldraadjes, vezeltjes en dergelijke en van binnen bekleed met fijner materiaal. Gewoonlijk worden 4 - 6 eitjes gelegd, die erg variabel van kleur zijn. De onderliggende vlekjes zijn grijsviolet met daarover bruine "veegjes" en puntjes in diverse tinten, terwijl soms hier en daar een zwart vlekje of adertje te zien is. Beide ouders broeden en dit duurt 10 - 12 dagen.

De jongen verlaten de wieg als ze ongeveer 2 weken oud zijn en het komt nogal eens voor dat daarna door het vrouwtje een tweede legsel wordt geproduceerd, maar dat is lang niet altijd het geval.

Een gewaarschuwd man

voedsel

U zult aan de foto's al wel hebben gezien dat dit artikel wordt gewijd aan de rat en meer bepaald aan de bruine rat. Vele van u zullen dat zeker wel weten, maar ik wil toch nog onderlijnen dat deze rat zeer sluw en gevaarlijk is. Toch wordt deze maar heel weinig onder de aandacht gebracht, terwijl er toch jaarlijks slachtoffers vallen onder de vogels in de volièrès door die rat. Ik wil er graag enige aandacht aan schenken, sprekend ook uit een rijke ervaring, in de hoop dat u er iets aan heeft.

U moet ook weten dat, als u vaststelt dat er ergens ratten voorkomen, er een meldingsplicht bestaat, althans bij ons in België wel. In iedere gemeente is er een dienst die zich o.a. met de bestrijding van ratten bezig houdt. Die dienst verstrekt ook verdelgingsmiddelen.

Het vangen van de bruine rat is niet zo maar een hobby, het is in het belang van de volksgezondheid een pure noodzaak. In de middeleeuwen bestonden er al speciaal opgeleide rattenvangers. Nu kennen we dat eigenlijk alleen nog maar voor de muskusrat.

Onderzoekers en wetenschappers zijn tot de vaststelling gekomen dat de rat vele malen intelligenter is dan een huiskat en ook zelfs de hond in dat opzicht nog overtreft.

Bruine ratten zijn uitgesproken nachtdieren welke in volwassen staat een lichaamslengte hebben van 22-23 cm en met een bijna evenlange staart een totale lengte van 40-42 cm bereiken. Meerdere bruine ratten die ik zelf heb gevangen, hadden een gewicht van 400 tot 420 gram. Ze kunnen bijzonder snel lopen en de moeilijkste hindernissen nemen. Ook zijn ze de zwemkunst zeer goed meester. Bang voor onderwater zijn ze ook niet, alhoewel dat nooit langer dan een halve minuut zal zijn; met een minuut zijn ze verdrinken. Graven in de grond kunnen ze eveneens goed en vandaar dat het geen overdreven luxe is om het binnenhok van de volièrè te voorzien van een betonnen vloer en ook de verdere fundering van de volièrè zal een behoorlijke

diepte moeten bereiken. Hun reukzin is beter dan die van een speurhond. Op verre afstanden weten ze waar voedsel is te vinden. Ook onderkennen ze als geen ander de gevaren die ook voor hen overal

Tekst en foto's: André Bruggeman

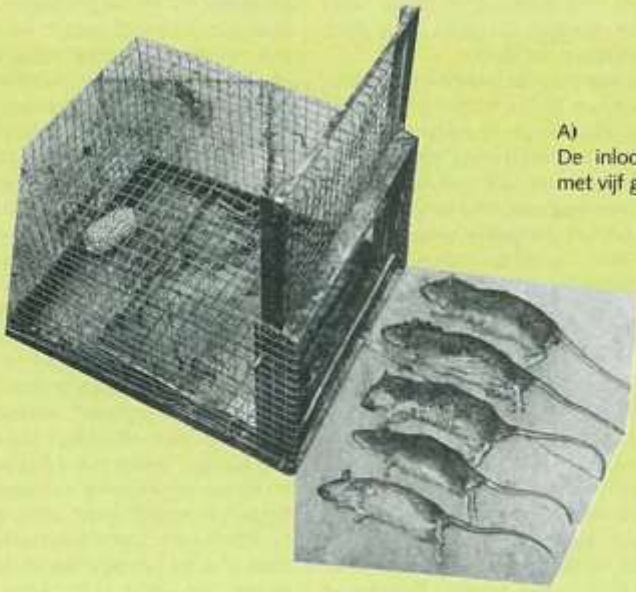
schuilen. Ze verhongeren nog liever dan dat ze voedsel opnemen op een plaats waarvan ze instinctief aanvoelen dat die gevaarlijk is. Wanneer ze zich dan ook echt vervolgd en regelmatig bedreigd voelen, verhuizen ze om er eventueel later nog weer terug te komen. In de meest onhygiënische situaties kan de bruine rat zich uitstekend handhaven en hij weet zich daarbij zelf zeer proper te houden. Kweken doen ze evengoed als muizen. De draagtijd, want ze zijn levendbarend u weet dat, beloopt 28 dagen en één worp jongen kan in aantal variëren van 5 tot 15 stuks. Jonge ratten zijn geheel naakt en blind. Het opgroeien gaat snel en op een leeftijd van drie weken kunnen zij volledig voor zich zelf zorgen. Bovendien kunnen die jonge ratten zich in een minimum van tijd ook weer voortplanten. Dat maakt dat, wanneer ze ongehinderd blijven, ze tot ongelofelijk grote aantallen kunnen uitgroeien en dan een ernstige bedreiging vormen voor mens en dier.

Omdat hun natuurlijke vijanden, de buning en de grote uilen, bijna niet meer voorkomen, is dat toch een redelijk groot probleem. Daarbij komt nog dat de brui-

ne rat zich uitstekend thuisvoelt in ons riolenstelsel waardoor ze dan ook meer voor komen in de stad dan daarbuiten en heel dicht bij de mens. Hierdoor ontlopen ze als het ware hun natuurlijke vijanden ook nog. Er huizen ontzettend veel bruine ratten, hun aantal is niet te schatten. Een van de oorzaken daarvan is dat ze door onze welvaart een massa voedsel ter beschikking staat. Het zijn niet alleen de rioleringen waarin ze zich huisvesten, ook de mens draagt vaak onbewust mee aan het verschaffen van woon- en schuilgelegenheden, zoals hele stapels rommel, oud ijzer, autosloperijen, houtopslagplaatsen etc. etc... In de nabijheid van scholen vinden ze door kinderen weggegooid voedsel, alsook in de omgeving van slachterijen, boerderijen, vuilstortplaatsen etc. komen ze vrij gemakkelijk aan voedsel. Wat dat voedsel betreft, ze eten alles, of het nu bedorven is of niet. Honger is de beste saus! Natuurlijk zullen ze ook trachten een volièrè binnen te komen en een vogel is dan zo door ze gepakt. Ook fazantekwekers weten daar wel van mee te praten. Het zal niet de eerste keer zijn dat talloze kuikens het slachtoffer worden. We dienen dan ook steeds oplettend te blijven. Een feit is zeker, hoe minder ze gewent zijn, hoe meer ze voor komen en ze slaan altijd bij verrassing toe. Talloze vogelliefhebbers zullen dat uit ervaring kunnen zeggen. Vandaar ook dat we steeds betere voorzorgen dienen te nemen. Ratten zijn actieve beesten die soms nachten achtereen bezig kunnen zijn om zich een geschikte toegang tot een vogelverblijf of anderszins te verschaffen. Ze graven en knagen zich hoe dan ook een weg. Overkomt u dat, dan zult u ervaren dat er binnen de kortste tijd een ware slachtpartij is aangericht. Een rat is een ware doder en hij onderscheidt zich in het bliksem-snel doodbijten van zijn slachtoffers. Er wordt gedood om te doden. Ze rusten niet eerder of alle vogels waar ze bijkunnen moeten dood zijn, van de eerste tot

De /

A)
De inlooptvangkooi in draaduitvoering
met vijf gedode bruine ratten.

B en B1)
De kooi met valdeur en oploophodem
met op de basis de stang die de valdeur
dient open te houden.

de laatste. Het is in een woord verschrikkelijk, ik heb het zelf ervaren. Ze doden veel meer dan ze in dagen kunnen opeten.

In de natuur is er in hun omgeving geen nest veilig, zelfs op redelijke hoogten weten ze die nesten te bereiken. Ook voor klimwerk schrikken ze niet terug. Duivenliefhebbers, met hun meestal wat hoger gelegen hokken, weten daar van mee te praten. Als de rat in het nauw gedreven is, zijn ze gevaarlijk en vallen wie het dan ook is onherroepelijk aan. Kennelijk vinden ze de aanval de beste verdediging. De beet van een rat is krachtig en zeer pijnlijk. Bovendien kan een rattebeet zeer gevaarlijk zijn (Tetanus) en dient men zich direct onder doktersbehandeling te stellen. In de middeleeuwen was de rat de overbrenger van de toen zo gevreesde builenpest. Hierdoor zijn in Europa al miljoenen mensen op een gruwelijke en pijnlijke wijze aan hun einde gekomen. Maar ook nu kan de rat overbrenger zijn van ziekten en kan men er niet voorzichtig genoeg mee zijn. Vanuit de oudheid is de rat al bestreden en hoe intens die strijd ook was en is, ze zijn er nog en hebben de mens steeds gevolgd zelfs per schip. Overal waar de mens voet aan wal zette, was er ook de rat. Ze hebben de gave om zich uitermate goed te kunnen schuilhouden. Denk dus niet dat er bij u geen ratten voorkomen, niets is minder waar. Maar niemand wil er eigenlijk mee te maken hebben, er heerst een taboe rond de rat.

Van nature is de rat zoals gezegd een nachtdier. Als u ze dan ook overdag ziet, wees dan gewaarschuwd want meestal komt dan in datzelfde gebied een dermate groot aantal voor dat er voedselgebrek dreigt voor ze en ze dan gedwongen zijn om niet alleen 's nachts op voedsel uit te gaan maar ook op de dag. Bewegen ze zich traag, dan kan er van een vergiftiging sprake zijn. Goed om te weten is dat de rat een sociaal dier is en vaak met meerdere families op een betrekkelijk klein terrein samenleven. Het laat zich verstaan dat ze grote schade kunnen aanrichten. Alles wat ze in de weg zit bijten ze stuk.

De bruine rat heeft de vroegere en de meer op de zolders van boerderijen levende zwarte rat verdrongen. Ze kunnen meerdere jaren oud worden en met het toenemen van de jaren neemt ook hun sluwheid toe; ervaring!

Onze huiskat zal een volwassen rat liever uit de weg gaan want deze zal zich tot het uiterste verdedigen en erg van zich afbijten. Men dient al een speciale hond te hebben wil die de rat snel de baas zijn. De rat weet zo goed een situatie in te schatten dat u dat bijna niet gelooft. Ik

kan dat met enkele interessante voorbeelden, die ik in de loop van de jaren heb opgedaan, aanhalen.

Zo had mijn buurman in een ren met houten hok een Duitse herder. Na verloop van tijd kwamen we er achter dat onder het hok in de grond ratten huisten. In de avond maar ook wel overdag, als de hond even weg was, kwamen ze te voorschijn om het overgebleven hondenvoer op te eten. De ratten wisten verdraaid goed dat de hond, die hun aanwezigheid wel opmerkte, niet bij ze kon en gingen gewoon hun gang. Het heeft wel even geduurd eer de ratten opgeruimd waren, want het is meestal gemakkelijker gezegd dan gedaan. Zo kan ik meer voorbeelden noemen, maar waar het om gaat is dat wij zeker de bruine rat hoe dan ook moeten bestrijden. Nu kan iedereen niet zo maar met vergif gaan strooien, want ook dat heeft een keerzijde. Hierdoor zouden namelijk ook andere dieren het slachtoffer kunnen worden. Daarom wil ik u enkele veilige en doeltreffende inloopkooien onder de aandacht brengen. Er zijn twee soorten, een draadvorm en een kistkooi. Een draadvorm dient ruim te zijn, een kistkooi mag kleiner van omvang zijn. De rat zal minder geneigd zijn om in een kleine draadvorm te komen en vandaar dient de ingang tenminste 40 cm breed te zijn, de hoogte 30 cm en de diepte of lengte 50 cm. Omdat een rat van nature overal in en tussen kruipt, zal een kistkooi met een ingang van 15 cm al voldoende zijn, de hoogte gaat van 23 cm schuin omhoog naar 32 cm en de lengte is 50 cm.

In beide kooien hebben we te maken met een beweegbare bodem. Naast deze beide vormen, bestaat er nog een model dat naar ik meen wel door iedereen gekend is en waarbij het lokaas door de rat onderuit getrokken dient te worden. Voor sluwe ratten is dat net wat te veel, hij zal daar zo maar niet in trappen.

In een korte beschrijving wil ik proberen u de door mij met succes gebruikte ratte vallen te beschrijven.

Zoals u op de foto's kunt zien, is gebruik gemaakt van een L profiel en dit in aluminium. Vooreerst worden twee kaders gemaakt en haaks op elkaar vastgezet. Aan het rechtopstaande deel worden langs de zijkanten een U profiel ook in aluminium geplaatst. In deze sleuf komt de valdeur welke gemaakt is van 1,45 mm dikke vogeldraad. Daarna wordt het geheel rondom verder afgewerkt met een zware uitvoering vogeldraad. Als bijzonder onderdeel wordt de oploophodem gemonteerd. Deze is gemaakt uit een kader van koperen buisjes en voorzien van 5 mm fijnmazige draad en zit vooraan vast door middel van een priem en kan daardoor

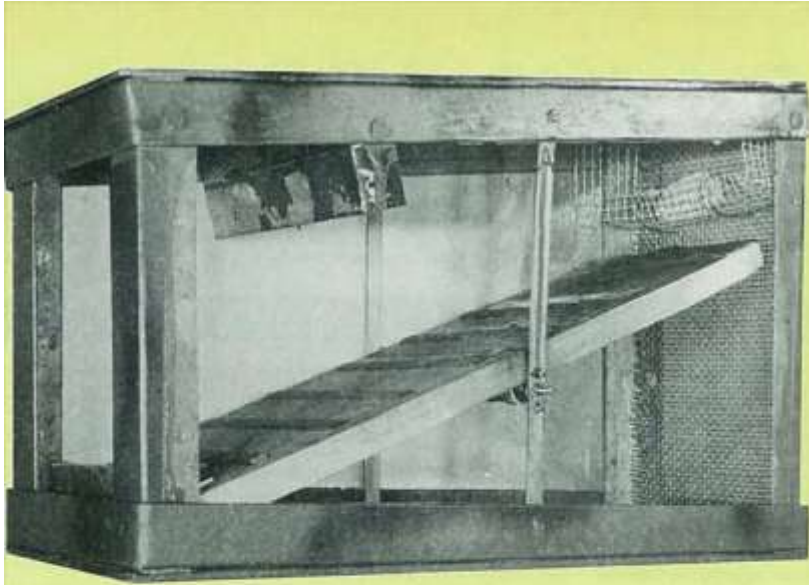
achteraan op en neer bewegen. Op de basis hiervan wordt juist in het midden ook een koperen buisje vastgesoldeerd en staat haaks rechtop. Wanneer nu de bodem een weinig opgeheven wordt, komt dit buisje onder de valdeur te staan en houdt deze open. Wel komt in de praktijk er nog wat bij. Wanneer een indringer over de bodem naar binnen loopt, gaat die bodem naar beneden vallen en de stang gaat onderuit de valdeur die de kooi afsluit. Onderaan de valdeur is nog een stevige draad van 6 mm dikte vastgemaakt welke moet voorkomen dat de draaddeur door de opgesloten gefriseerd wordt. Onderaan de kooi zijn nog twee stangen geplaatst waartussen de draaddeur heenvaalt en deze nog eens extra beveiligd. Verder heb ik nog een automatische vergrendeling aangebracht zodat het onmogelijk wordt om de gesloten deur te openen. Dat ik alles niet tot in het kleinste detail kan beschrijven, zult u begrijpen. Wel is nog op te merken dat alle materiaal weerbestendig en roestvrij is zodat het geheel betrouwbaar blijft functioneren. Deze regels zijn ook van toepassing op de kistvorm inloopkooi. Ook deze is gemaakt van L profiel, aluminium zijkanten en onder en boven eternitplaat. Deze kistkooi werkt op een ander principe. De oploophodem wordt juist in het midden gedragen in plaats van aan de basis, door middel van een stang die door een buisje zit en werkt als een balans. De bodem kan dus naar beide kanten bewegen.

De oploophodem wordt aan de ingang naar beneden afgesteld. Wanneer op die bodem een rat omhoog gaat en juist over het midden komt, slaat de balans door en verandert de bodem zodanig van richting dat deze de ingang volledig afsluit. Doordat twee beweegbare stangetjes zich hieronder klem zetten, zit de bodemplank muurvast en de indringer opgesloten. In een vijver of grote bak water wordt het geheel dan lang genoeg ondergehouden zodat er bij de verdelging geen bloed hoeft te vloeien.

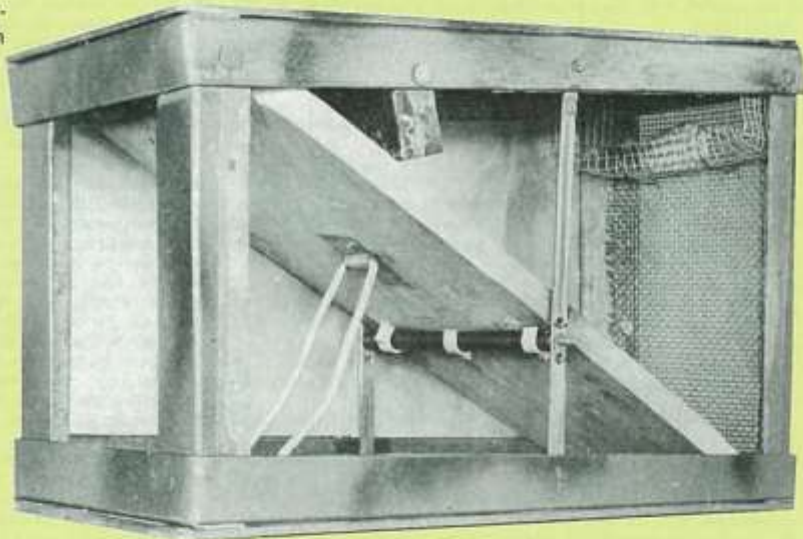
Ik wens namelijk de rat wel de wereld uit, waarbij ik overigens wel wil opmerken dat er ook tammie ratten gekweekt worden.

In dat geval zijn het dan ook nog nuttige dieren omdat ze niet alleen voor proeven maar ook als voedsel voor andere dieren worden gebruikt. Bovendien worden er ratten in diverse kleurvariëteiten gekweekt, zo maar uit liefhebberij. U begrijpt dat het mij daarom niet gaat. Waar het wel om gaat is de wilde rat, die moeten we bestrijden.

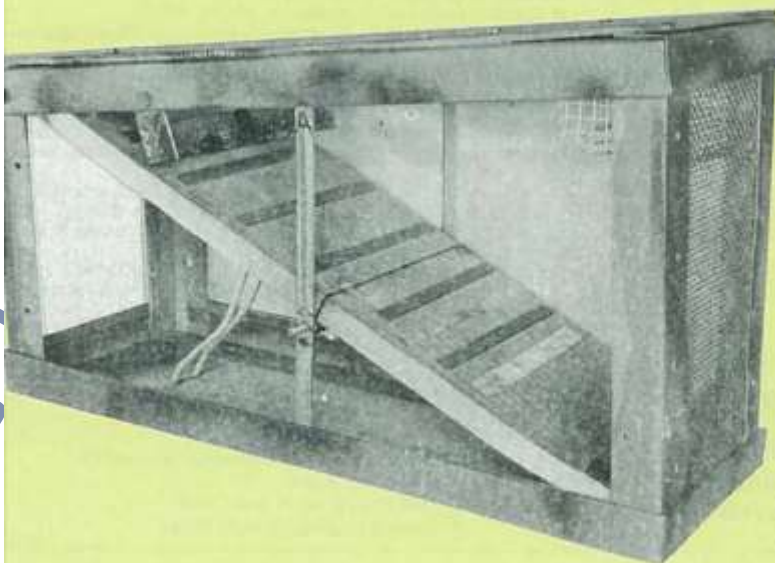

C) Kistkooi waarvan een zijkant t.b.v. de informatie aan u verwijderd is. Zie bovenin de plaats voor het lokaas.

D) Binnenzicht. Laat het koperen buisje zien waardoor een asje zit die de oplooppodem draagt. Ook de bevestiging van de dubbele stangen welke de oploopplank in deze positie blokkeert.

E) Bovenaan is nog een metalen plaatje geplaatst om te voorkomen dat de plank aldaar door de gevangen rat wordt stukgebeten. Na meerdere vangsten heb ik nadien deze bodemplank bijna volledig moeten bekleden met fijnmazige vogeldraad want aan de zijkanten werd veel stuk gebeten. Met een stukje bladlood is de balans geregeld.

osel

De l